

TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENİ ADAYLARININ VE
ÖĞRETMENLERİNİN PSİKOLOJİK İHTİYAÇLARININ VE YAŞAM
DOYUMLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehpare ERDEM

TRABZON
Haziran, 2019

TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENİ ADAYLARININ VE
ÖĞRETMENLERİNİN PSİKOLOJİK İHTİYAÇLARININ VE YAŞAM
DOYUMLARININ İNCELENMESİ

Mehpare ERDEM

Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nce Yüksek
Lisans Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Danışmanı
Doç. Dr. Raif KALYONCU

TRABZON
Haziran, 2019

Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne

**Bu çalışma jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 17 / 06 / 2019**

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Raif KALYONCU

Üye : Prof. Dr. Abdullah AYAYDIN

Üye : Doç. Dr. Şeyda ERASLAN TAŞPINAR

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Bülent GÜVEN

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Trabzon Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı” ile tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

Mehpare ERDEM

17 / 06 / 2019

ÖN SÖZ

Bu çalışma sürecinde yardımlarından dolayı danışmanım Doç. Dr. Raif KALYONCU' ya, Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Kayhan KURTULDU' ya, Prof. Dr. Abdullah AYAYDIN' a, Araştırma Görevlisi Ayşe KALYON' a ve Araştırma Görevlisi Zümrüt ŞEN' e çalışmamın her aşamasında fikirleriyle bana yön verdikleri ve desteklerini esirgemedikleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Haziran, 2019
Mehpare ERDEM

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Araştırmanın Amacı.....	2
1. 2. Alt Amaçlar	2
1. 3. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi.....	3
1. 4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1. 5. Araştırmanın Varsayımları	5
1. 6. Tanımlar	5
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	6
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	6
2. 1. 1. Sanatın Tanımı	6
2. 1. 2. Sanatın Sınıflandırılması	8
2. 1. 3. Sanat Eğitiminin Önemi ve Gerekliliği	9
2. 1. 4. Görsel Sanatlar Öğretmenliğinin Önemi.....	14
2. 2. Psikoloji Kavramı.....	16
2. 2. 1. Psikolojik İyi Olma.....	17
2. 2. 2. İhtiyaç Kavramı	18
2. 2. 2. 1. Sabit Denge (Homeostasis) Kuramı	19
2. 2. 3. Henry A. Murray' ın İhtiyaç Kuramı.....	20
2. 2. 4. Maslow' un İhtiyaçlar Kuramı	21
2. 2. 4. 1. Fizyolojik İhtiyaçlar	23
2. 2. 4. 2. Güvenlik İhtiyacı	24
2. 2. 4. 3. Ait Olma ve Sevgi İhtiyacı	25
2. 2. 4. 4. Saygı İhtiyacı.....	25

2. 2. 4. 5. Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı	26
2. 2. 4. 6. Üst Düzey İhtiyaçlar (The Meta Needs)	27
2. 3. Motivasyon Kavramı	29
2. 4. Yaşam Doyumu Kavramı.....	33
3. YÖNTEM	34
3. 1. Araştırma Modeli	34
3. 2. Araştırma Grubu.....	34
3. 3. Verilerin Toplanması.....	35
3. 3. 1. Veri Toplama Araçları	35
3. 3. 2. Veri Toplama Süreci	35
4. BULGULAR.....	36
5. TARTIŞMA.....	49
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	54
6. 1. Sonuçlar	54
6. 2. Öneriler	55
6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	55
6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	55
7. KAYNAKLAR	57
8. EKLER	63
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....	68

ÖZET

Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının ve Öğretmenlerinin Psikolojik İhtiyaçlarının ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi

Bu çalışma Görsel Sanatlar Öğretmeni adayları ve Öğretmenlerinin Psikolojik ihtiyaçlarını ve yaşam doyumlarını incelenmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalında eğitim gören 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencileri, Milli Eğitim Bakanlığında ortaokul ve lise seviyesinde çalışan Görsel Sanatlar Öğretmenleri katılmıştır. Araştırmada veriler anketlerle sağlanmış ve ulaşılan veriler SPSS İstatistik 17. 0 programı ile analiz edilmiştir. Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının ve Öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçları, psikolojik ihtiyaçlar ölçeği ile belirlenmiştir. Katılımcıların yaşam doyumu ise yaşam doyumu ölçeği ile ölçülmüştür. Ölçümler sonrasında psikolojik ihtiyaçlar ve yaşam doyumları arasındaki ilişki analiz edilmiştir.

Yapılan analizlere göre Görsel Sanatlar öğretmeni adayları için psikolojik ihtiyaç ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiye bakıldığında; kadın Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının başarı alt puanı ortalamalarının erkek görsel sanatlar öğretmeni adaylarından daha fazla olduğu görülmüştür. Sınıf değişkenine göre baktığımızda aralarında anlamlı derecede farklılığın olmadığı görülmüştür. Yaşam doyumu ve ana dal değişkenlerine göre baktığımızda heykel ve baskıyı seçenlerin yaşam doyumu puan ortalamaları resim ve grafik bölümünde olanlardan daha düşük çıkmıştır. Büyük şehirde yaşayan Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının başarı, ilişki, başatlık alt puanları ve psikolojik ihtiyaç toplam puan ortalamaları ilde yaşayanlardan daha yüksektir. Gelir düzeyi arttıkça özerklik ve yaşam doyumu puan ortalamaları da artmaktadır. Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının psikolojik ihtiyaç ve yaşam doyumları incelendiğinde aralarında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

Görsel Sanatlar öğretmenlerinde cinsiyet ile başarı alt puanı arasında anlamlı fark vardır. Kadın Görsel Sanatlar öğretmenlerinin başarı puanları ortalaması erkek Görsel Sanatlar öğretmenlerinden yüksek çıkmıştır. Yaşadıkları yere göre baktığımızda başarı, ilişki, başatlık, psikolojik ihtiyaç toplam puanı ve yaşam doyumu puanları arasında bir farklılık yoktur. Sadece büyük şehirde yaşayanların özerklik puanları ilde yaşayanlardan anlamlı derecede yüksektir. Aylık gelir değişkenine baktığımızda aylık gelir arttıkça yaşam

doyumunun da arttığı gözlenmiştir. Medeni durum değişkenine baktığımızda bekâr olan görsel sanatlar öğretmenlerinin başarı puan ortalamalarının evli olan öğretmenlerden yüksek olduğu görülmüştür.

Her iki grubun psikolojik ihtiyaçlarını ve yaşam doyumlarını yaş değişkenine göre incelediğimizde 30-40 yaş aralığında olanların başarı ve ilişki alt puanlarının ortalamasının diğer yaşlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Genel olarak baktığımızda ise Görsel Sanatlar öğretmenlerinin ve görsel sanatlar öğretmeni adaylarının yaşam doyumları ve psikolojik ihtiyaçlarının arasında pozitif yönde bir anlamlılık görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, İhtiyaç, Psikoloji, Eğitim Psikolojisi, Motivasyon, Yaşam Doyumu, Kendini Gerçekleştirme.

ABSTRACT

Examination of the Psychological Needs and Satisfaction of Visual Arts Teacher Candidates and Teachers

This study was conducted to examine the psychological need and life satisfaction of Visual Arts Teacher candidate and Teachers. Black Sea Technical University and Van Hundredth Year University Faculty of Education Department of Fine Arts Education in the Department of Art Education 1.2.3.4. The student of the class participated in the Visual Arts teachers working in the Ministry of National Education at these condor and high school level. The data in the study were provided by questionnaire and the data were analyzed with a statistical method. Psychological needs of visual arts teacher candidates and teachers were determined by the scale of psychological needs Life satisfaction of the participants was measured by life satisfaction scale. After the measurements, the relationship between psychological needs and life satisfaction was analyzed.

According to the analysis, when we look at the relationship between psychological need and life satisfaction for Visual Arts teacher candidates; it is seen that the mean scores of female visual arts teachers are higher than male visual arts teacher candidates and there is no significant difference according to class variable. When we look at life satisfaction and the main branch variable, the average of life satisfaction scores of those who chose painting and printing were lower than those in the painting and sculpture department. The total score averages of achievement, relationship, headman ship subscale and psychological need of the visual arts teacher candidates living in the big city are higher than those living in the province. The higher the level of income, the higher the autonomy and life satisfaction scores. When the psychological needs and life satisfaction of the visual arts teachers were examined, it was observed that there was a significant positive relationship between them.

When we look at the Visual Arts teachers; there is a significant difference between gender and achievement subscale. The average score of female teachers was higher than the male teachers. When we look at where they live, there is no difference between achievement, relationship, domination, psychological need total score and life satisfaction scores. Only those living in the big city have significantly higher autonomy scores than those living in the province. When we look at the monthly income variable, it is observed that life satisfaction increases as the monthly income increases. When we look at the

marital status variable, it was seen that the average achievement scores of the visual arts teachers were higher than the married teachers.

When we examined the psychological needs and life satisfaction of the two groups according to the age variable, it was seen that the average of the success and relationship subscale scores of the 30-40 age group was higher than the other ages.

In general, we see a positive correlation between the life satisfaction and psychological needs of visual arts teachers and visual arts teacher candidates.

Keywords: Art, Needs, Psychology, Educational Psychology, Motivation, Life Satisfaction, Self-Realization.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Araştırma Grubu.....	34
2.	Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Cinsiyet Değişkenine Göre Yaşam Doymu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçlar Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait Bağımsız t Testi Analizi	36
3.	Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Sınıf Değişkenine Göre Yaşam Doymu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçlar Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Testi Analizi.....	37
4.	Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Ana Dal Değişkenine Göre Yaşam Doymuları ve Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Test Analizi.....	38
5.	Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Yaşadıkları Yere Göre Yaşam Doymu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Testi Analizi.....	39
6.	Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Ailesinin Ortalama Aylık Geliri Değişkenine Göre Yaşam Doymu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Testi Analizi.	40
7.	Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Aile Yapısı Değişkenine Göre Yaşam Doymu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait Bağımsız t Testi Analizi	41
8.	Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Yaşam Doymuları Puanları ile Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasında Anlamlı Düzeyde Bir İlişkinin Olup Olmadığını Gösteren Korelasyon Tablosu.....	42
9.	Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Yaşam Doymu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait Bağımsız t Testi Analizi	42
10.	Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Ortaokul veya Lisede Çalışma Durumuna Göre Yaşam Doymu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçlar Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait Bağımsız t Testi Analizi	43
11.	Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Yaşadıkları Yere Göre Yaşam Doymu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçlar Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Test Analizi.	44

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
12.	Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Ortalama Aylık Geliri Değişkenine Göre Yaşam Doyumu Puanları ve Psikolojik İhtiyaç Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Testi Analizi.....	45
13.	Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Medeni Durumuna Göre Yaşam Doyumu ve Psikolojik İhtiyaçlar Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait t Testi Analizi	46
14.	Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Yaş Değişkenine Göre Yaşam Doyumları Puanları ve Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Test Analizi.	47
15.	Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin ve Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Yaşam Doyumları ve Psikolojik İhtiyaçlarının Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Tablosu.....	48

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Abraham Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisi.....	23
2.	Maslow' a göre üst düzey davranışlar (değerler).....	29

KISALTMALAR LİSTESİ

- ED.** : Editör
EDS. : Editörler
ÇEV. : Çeviren
AKT. : Aktaran
MEB. : Milli Eğitim Bakanlığı

1. GİRİŞ

Toplumlarda yaşamlarını devam ettiren bütün insanlar psikolojik, fiziki, sosyal vb. ihtiyaçlara sahiptirler. İnsanlar hayatları boyunca kendilerinin ve çevrelerindeki insanların ihtiyaçlarını gidermek için çaba sarf etmektedirler. Bu ihtiyaçlar sosyal yaşam sonucu bütün insanlar için karmaşık ve iç içe geçmiş bir hale gelmiştir. Günümüz insanları bu kargaşanın içinde kendisine bir yer edinmeye, bu günün teknolojisiyle birlikte hızlanan sosyal yaşama ayak uydurmaya çalışmaktadırlar. Bununla birlikte insanlar kendi içlerinde olanı çevrelerine nasıl yansıtacakları konusunu düşünmüşler, kendi iç karmaşalarını farklı şekillerde topluma ya da toplumlara aktarma yolları aramışlardır. Sanat yoluyla kendilerini ve duygularını anlatma fırsatı bulan insanlar sanatla ilgili pek çok kavram ortaya koymuşlardır. Sanatsal kavramlar düşünülürken her toplum kendini anlatmada farklı yollar keşfetmiş ve kendi kültürlerine, yaşam biçimlerine göre ürünler ortaya koymuşlardır. Her toplum kendi kültürü ve sanatı dışında diğer toplumların kültürlerinden ve sanatından da etkilenmiştir. Bu etkilenme sonucu ortaya konan ürünler değişmiş gelişmiş, o toplumun kültürünü, gelenek ve göreneklerini, geleceğe bakış biçimlerini değiştirmiş, yeni bir kültürlenme, kültürleşme oluşmuştur. Batıda endüstrileşmeyle birlikte tasarımın ve sanatın önemi artmıştır. Bu gelişmelerle birlikte Okullarda da sanat eğitimi dersleri verilmeye başlanmıştır. Sanat eğitimi derslerinin nasıl verilmesi gerektiği, sanat derslerini verecek olan bireylerin nasıl yetiştirilmeleri gerektiği konusunda bazı çalışmalar yapılmıştır (Yolcu, 2004).

Ülkemizdeki endüstrileşme süreciyle birlikte oluşan kargaşa ortamından dolayı kişilerin sanata ve sanatsal bakış açısına ihtiyacı her zamankinden daha da çok artmıştır. Günümüz Türkiye'sinde insanların çoğunluğunun sanata bakış açısını ve sanat eğitimi konusunda geldiğimiz noktayı değerlendirdiğimizde geçmişten günümüze dek ulaşan pek çok sorunun olduğunu ve bu konuda da kökten çözümlerin bulunamadığı görülmektedir. Bireylerin sanat eğitimi konusundaki ihtiyaçlarının yeterli düzeyde karşılanamadığı düşünülmektedir. Bunun sonucunda ülkemizde istendiği gibi sanata ve sanatçıya değer veren bireyler yetiştirilemediği gözlenmiştir. Sanat ve sanat eğitimi konusunda olması istenenle olan arasında belli bir uçurum oluşmuştur. Bunda sanatın diğer alanlar gibi net çizgilerinin olmaması, bütün bunlara etkindir. Bu etkenlerde psikolojik ihtiyaçların ve insanların yaşamsal doyumlarının rolü de çok büyüktür.

Türkiye' de, önceki yıllarda uzun zaman ezbere dayalı bir eğitim ve sınav sisteminin uygulanması, sadece diğer alanların önemli olduğu algısını oluşturmuş, öğrenci ve velilerini, toplumumuzdaki insanları, sınava odaklı bireyler haline getirmiş ve bu durum

sanat eğitiminin uygulama derslerinin ve topluma ait pek çok değer in ikinci plana itilmesine sebep olmuştur. Bu durumun toplumumuzun ve kültürümüzün yozlaşmaya başlamasına, öğrencilerimizin sanatsal zekâlarının ve yaratıcılıklarının gerilemesine neden olabilecek bir etmendir.

Sanat; sadece boş zamanların kullanıldığı, insanların ruhsal sıkıntılarını atmalarını, rahatlamlarını ve güzel vakit geçirmelerini sağlayan bir alan olarak düşünülmemelidir. Sanat Eğitimi, Eğitim Bilimlerinin bir dalıdır ve Görsel sanatlar eğitimi, çok yönlü olarak sanat, sanat tarihi, estetik kültür, iletişim, bilgi, aydınlatma, yaratıcılık geliştirme, davranış geliştirme gibi pek çok konuda insanlara ve toplumlara katkı sağlamaktadır.

Toplum ve insanlar üzerinde bu kadar etkiye sahip olan sanat alanının gelişebilmesi için etkili sanat eğitimcilerine ihtiyaç vardır. Sanat eğitimcilerinin nicelik, nitelik ve kalite olarak üst seviyeye çıkarılması gerekir ki toplumlara yön verebilecek evrensel nitelikte sanatçılar yetişebilsin. Aynı zamanda Sanat ve estetik bilincine sahip toplumlar oluşabilsin. Bütün bunların sağlanabilmesi için bireylerin psikolojik ihtiyaçlarının ve yaşam doyumlarının ayrıntılı bir şekilde irdelenip doğru tespitler yapılmalı, bu tespitler doğrultusunda da konuyla ilgili çözümlenmelere ulaşılmaya çalışılmalıdır.

1. 1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının ve Görsel Sanatlar öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçları ve yaşam doyumları, farklı değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılığa sahip midir? Sorusuna cevap bulunmaya çalışılmıştır. Buna bağlı olarak araştırmanın alt amaçları aşağıdaki gibi şekillenmiştir.

1. 2. Alt Amaçlar

1. Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının cinsiyete göre yaşam doyumu puanları ile psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı derecede farklılık var mıdır?
2. Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının sınıf değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
3. Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının ana dal değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
4. Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının yaşadıkları yere göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

5. Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının ailesinin ortalama aylık geliri değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
6. Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının aile yapısı değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
7. Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının yaşam doyumu puanları ile psikolojik ihtiyaçlar alt puanları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?
8. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
9. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin ortaokul ya da lisede görev yapmalarına göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
10. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin yaşadıkları yere göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
11. Görsel sanatlar öğretmenlerinin ortalama aylık gelir değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
12. Görsel Sanatlar öğretmenlerinin medeni durumuna göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
13. Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının ve Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin yaş değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
14. Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının ve Görsel Sanatlar öğretmenlerinin yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında nasıl bir ilişki vardır?

1. 3. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Bu araştırmanın konusu; Görsel Sanatlar Öğretmeni adayları ve Öğretmenlerinin Psikolojik ihtiyaçlarının ve yaşam doyumlarının incelenmesidir. Konuyla ilgili araştırmaya Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş öğretmenliği Anabilim dalında eğitim gören 1, 2, 3, 4. sınıf öğrencisi 245 Görsel Sanatlar öğretmeni adayı ile Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan 68 Görsel Sanatlar öğretmeni katılmıştır. Bu çalışma ile elde edilmiş olan verilerle

birlikte Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının ve öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçları ve yaşam doyumları ile ilgili bilgiler toplanmıştır. Bu veriler kullanılarak Görsel sanatlar eğitiminin çağdaş eğitim seviyesine yükselmesi için gerekli şartları sağlama konusunda bazı fikirlerin oluşabileceği düşünülmektedir. Bu grupların Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisinde olduğu üzere psikolojik ihtiyaçları doyurulursa ve yaşam doyumları yükseltirse Görsel Sanatlar eğitimi konusunda daha ileri seviyeye geçilebileceği tahmin edilmektedir.

Bu çalışma görsel sanatlar öğretmeni adayları ve öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçlarını ve yaşam doyumlarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Görsel Sanatlar öğretmeni adayları ve öğretmenleri, bir döngü içerisinde sürekli birbirlerini etkilemektedirler. Görsel sanatlar öğretmenlerinin yetiştirdiği öğrenciler görsel sanatlar öğretmeni adayı olmakta, Görsel Sanatlar öğretmeni adayları da Görsel Sanatlar öğretmeni olarak görev almaktadırlar. Ülkemizde görsel sanatlar ve eğitimi konusunda ileri düzeyde bir yol kat edilemediği düşünülmektedir. Bu konuda sorunlar varsa döngü sorgulanmalı elde edilen sonuçlar eğitim bilimleri açısından değerlendirilmelidir. Çalışmada Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının ve öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçları ve yaşam doyumları incelenmiş, elde edilen verilerle konuyla ilgili olarak ayrıntılı analizler yapılmıştır.

Bu çalışmada ülkemizde sanat eğitimi verecek kişilerin ihtiyaçları ve yaşam doyumları ele alınmıştır. Sağlıklı bir eğitimin olabilmesi için sanat eğitimi veren kişilerin psikolojilerinin düzgün ve yaşamdan zevk alabilen kişiler olmaları önem arz etmektedir.

Günümüz sanat eğitimcilerini istediğimiz noktada görebilmek için önce bu kişilerin psikolojik ve yaşamsal ihtiyaçları değerlendirilmeli, yeterli donanımlarının olup olmadığı araştırılmalı ve bununla ilgili çalışmalar yapılmalıdır

1. 4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları:

1. Araştırma, Karadeniz Teknik üniversitesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş öğretmenliği Anabilim Dalında eğitim gören 1. 2. 3. ve 4. sınıf öğrencileri (245 öğrenci) ile
2. Milli Eğitim Bakanlığında ortaokul ve lise seviyesinde çalışan belli sayıdaki Görsel Sanatlar öğretmenleri (68 öğretmen) ile sınırlıdır.

1. 5. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmada kullanılmış olan veri toplama araçlarının, (kişisel bilgi formu, yaşam doyumu ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar anketi) ulaşılmak istenilen bilgiye ulaşmada geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.
2. Araştırmaya katılmış olan Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının ve Görsel Sanatlar öğretmenlerinin anketlere doğru cevap verdikleri kabul edilerek analizler yapılmıştır.

1. 6. Tanımlar

Sanat: Sanat bazen ruhsal ve duygusal bir anlatım, dışavurumdur, bazen de biçimlerin oluşturduğu bir düzenleme; bazen ise işlevselliği ile kendini gösteren bir olgudur (Özsoy, 2007).

İhtiyaç: "Bireylere sosyal bağımsızlık ve yaşam kalitesini gerçekleştirme ve sürdürmede olanaklar sağlayan gereksinimler" dir (Kroll, 2000).

Psikoloji: "Davranışı ve zihinsel süreçleri inceleyen bilim dalıdır" (Özdemir, 2011).

Eğitim psikolojisi; "Örgün ve yaygın eğitim içerisinde eğitilen öğrencilerin nasıl geliştiğini, nasıl etkili öğrenme oluşturulabileceğini, yöntemlerini, aile, okul ve toplumsal ortamın öğrenciyi nasıl etkileyeceğini araştıran bir psikoloji dalıdır" (Hökelekli, 2008).

Motivasyon: "Canlıların her çeşit davranışının yönünü belirleyen, bireyi belirli bir davranışa yönelten dürtüye "Motivasyon" denir" (Erkul, 1996).

Yaşam doyumu: "Bireyin kendi yaşamına ilişkin sahip olduğu genel yargı ve değerlendirmelerdir" (Diener, 1984).

Kendini Gerçekleştirme: Bireyin yeteneğini, kapasitesini ve gücünü son noktasına kadar geliştirmesi, bütün bunlardan yararlanılması ve uygulamaya konulmasıdır (Maslow, 1970).

2. LİTERATÜR TARAMASI

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

2. 1. 1. Sanatın Tanımı

Sanat kelimesi Arapçada “amel” yani iş yapma anlamına gelen “sun” kökünden gelir ve bir iş meydana getirmek, bir maddeyi zihindeki tasarlandığı şekle göre biçimlendirmektir. Bu kelimenin güzel, hayran olunacak kudret eseri anlamı da vardır. Daha çok doğanın yaptığı şeylerde kullanılmaktadır. İnsan akıl ve zekâsıyla yapılan şeylerde “sanat” kelimesi kullanılır. “sun” kelimesinin akıl, bilgi, hüner anlamındaki “us” tan alınarak harf değişikliği ile “sun” şeklinde Arapçaya Türkçeden geçtiği söylenir. Türkçede “zanaat” kelimesi zekâ ve yaratıcılık gerektirmeyen daha çok ustalık gerektiren alanlar için kullanılır. Sanat kelimesi ise zekâ, tecrübe, yetenek ve yaratıcılığı gerektiren işler için kullanılmaktadır. Bu iki kelime birbirine karıştırılmamalıdır (Yolcu, 2004). “Sanat” sözcüğü, Arapça dilinde, “sanea” fiil kökünden gelmektedir ve bir işi yapmak anlamını taşır. İnsanın emeğiyle, çabasıyla ortaya konan eserlere sanat denilmiş ve zamanla Türkçeleşerek dilimize yerleşmiştir (Şişman, 2006). Eski Yunancada “areti” in kökü olan “aro” un anlamı birleştirmek, yeniden yapmaktır. Latinler bu kelimeyi Yunancadan alıp “ars” şeklinde kullanmışlardır. Latince’ den İtalyancaya “arte” Fransızca ve İngilizceye ise “art” şeklinde geçmiştir. Türkçede “ar” kelimesi çok eskiden beri saf ve güzel anlamında kullanılmıştır. Halkın arasında sanat kelimesi; “Hoşa giden ve güzel olan şey” dir (Şişman, 2006). Bütün sanatların ortak özelliği hoşça gitme isteğidir. Bundan dolayı sanatta en çok kullanılan tanım hoşça giden şekiller yaratma çabasıdır. Hoşa giden bağlantı duygusu ise güzellik duygusudur (Gürer, 1992).

Sanat, insanlar arasındaki iletişimin bir nedenidir. Duyulara yönelik etkileyici hazlar sağlar. İnsanların kendini ifade etme isteğinin ve kendi içinde yaşadığı çatışmaların dışa yansımalarıdır. İnsanlara yaşama gücü verir. Sanat insanın manevi yönlerini açığa çıkarır ve içinde yaşamakta olduğu ortamı akılla aydınlatan bir uğraşı alanı olduğunu söyleyebiliriz. İnsana kendi insanlığını tanıtır. İnsanın yaşama bakış şeklini ve duyularını etkiler, duygularına hareketlilik ve heyecan katar. Sanat insanın yaşam dengesi kurmasında ona yardımcı olur (Artut, 2004). Sanat, sanatçı ile izleyen arasında, bunun da ilerisinde toplumlar hatta çağlar arasın da bir iletişim sağlamaktadır. Gerçekte yaşadığımız dünyanın yok olup giden düzeni içerisinde sanat binlerce yıl kendini muhafaza ederek binlerce yıl öncesini yaşadığımız zamana taşıyabilir. Bu gün geçmişini biliyor ve yargılayabiliyorsak ve bununla ilgili yargılara sahipsek bunu en çok sanata borçluyuz.

Çünkü sanat farklı kültürlerin somut biçimlere dönüşmüş halidir. Dünü nasıl anlatmışsa bu günü de anlatmaktadır ve yarını da anlatacaktır (Ünver, 2002).

Sanat terimi, günümüzde fayda ve işlevselliği için endişe duyulmayan estetik, güzellik heyecanı uyandıran yaratıcılık ürünü işlerde kullanılmaktadır. Bunun için Türkçede “Güzel Sanatlar” İngilizcede “finearts” Almancada “dieschöneKunts” İtalyancada ise “le belle arti” kullanılır. İnsan ruhunda estetik heyecanlar uyandıran güzel sanatların hepsini anlatmak için Fransızcada “art liberaux” terimi vardır. Anlamı “Hür Sanatlardır.” Buradaki “hür” fayda endişesi taşıyama, güzellikten başka hiçbir bağına bağlı olmamaktır. “Güzel Sanatlar” terimi Türkçede ve tüm dünyada aynı zamanda bu anlamda kullanılmaktadır (Yolcu, 2004). Eşya ve olaylara bir düzen vermek, insan zihninin en kuvvetli ihtiyacıdır. Düzensizlik zihnin yokluğunu ifade eder. Düzen ise insanın kendi varlığını anlamasını sağlar. Sanat bir düzenleme işidir. Sanatçı hem dış dünyanın hem de iç dünyanın değişikliğini ve çeşitliliğini sentezleyerek birleştirir. Estetik ve sanat birey ile nesnelere arasında oluşan bilgi olayıdır (Ersoy, 2002). İnsanlık tarihi boyunca sanat hepimizin bir parçası haline gelmiştir. İlk insanlar ataları için şarkılar söylemişler, dans etmişler, mağara duvarlarına resimler yapmışlardır. Yine babaların çocukları için kahramanlık hikâyeleri anlatmaları sanatın sürekli bizim yaşamımızın içinde olduğunu göstermektedir. İnsanlar sürekli bir şeyler anlatma ihtiyacındadırlar. Bu şekilde ruh ve bedeni, zekâ ve duyguyu, zaman ve mekânı, yaşanan olayları birbirleriyle ilişkilendirirler. İnsanlar bu bağlantıları ve anlatamadıkları pek çok şeyi ifade edebilmek için sanatı keşfetmişlerdir (Özsoy, 2015). Sanat, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan en iyi araçtır ve insanlar yaptıkları işi en iyi seviyeye çıkartır ve mükemmelere yaklaştırırsa o kadar sanata yaklaşmış olur. Çünkü Sanatı yapılan diğer şeylerden ayıran en önemli özelliklerinden biride gündelik, sıradan, işlevsel şeylerden uzak olup, En üst derecede yapılmaya çalışılmasıdır. Sanat; İnsanın kendisiyle röportaj yapmasına benzer. Sanat eseri bir sentezlemedir. Kişinin iç dünyasının nesneye yansımalarıdır. İnsanlar iç dünyasını fark eder ve temsil etmek için sanatı aracı olarak kullanır (Erkul, 1996).

Sanat insanların hislerinde bulunan nasırları törpüler. Nasıl ki nasırı olan insanların sinir uçları bir şeyleri algılamakta zorlanırsa sanatla uğraşmayan, içinde bulunmayan insanların duyuları da zamanla katılaşıyor ve bu durum pek çok şeyi algılamasına engel olur. Bu nasırları ortadan kaldıran sanat insanlara dünyayı daha iyi anlama ve anlamlandırma fırsatı verir, daha duyarlı bireyler haline gelmelerine yardımcı olur (Eisner, 1972).

Sanat, insanın yeteneklerini sadece fayda sağlamak amaçlı değil, evrenin ve dünyanın sırlarına erişmek, kişisel bunalımdan kurtulmak, heyecanlarını doyurmak ve başkalarına aktarmak ve ruhsal olarak isteklerine uygun şekilde yaşayabilmesi isteklerini kullanması ve değerlendirmesidir. Kısaca sanat, insanın insan olma yazgısını yenip

kendini aşmasıdır (Kınay, 1993). Paul Klee, Görsel sanatların sadece görüneni vermediğini, bir düşünceyi görselleştirdiğini, bir müze eşyası olmadığını, hayata karıştığını söyler. Akıl ile sezginin bilinç ile bilinçaltının, gerçek ile düşün, buluş ile oyunun birbirine karıştığı bir yaratıcılıktan bahseder (Klee, 2010)

Günümüzde sanatın tanımı çok kişi tarafından yapılmış olsa da ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Herkes sanat için farklı ifadeler kullanmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Aristo, "Sanat ihtirasların kusulmasıdır, bütün sanat eserleri bir itiraftan ibarettir." der.

Sanat; İnsanların düş gücü, yaratıcılık ve yeteneklerini kullanarak mimari, resim, heykel, edebiyat, müzik, tiyatro gibi farklı alanlarda biçimler elde etmesine sanat denir (İbrahimgil, 2008).

Sanat, "estetik olarak tecrübe edilmek isteyen insan yapımı nesnelere" (Panosky, 1955).

V. G. Belinski (2004) "Dünyayı, insanı, toplumsal ilişki ve değerleri estetik sel olarak özümsemenin en yüksek biçimi sanattır." demiştir.

Sanatın özellikleri için genel olarak şunları söyleyebiliriz; Evrenseldir, sürekli ve kalıcıdır (Artut, 2004).

Sanat; İnsanların duygu ve düşüncelerini estetik bir kaygı taşıyarak özgün bir şekilde somutlaştırarak, ona biçim vererek bir ürün ortaya koyma yoludur.

Doğada kendiliğinden oluşan ya da farklı canlıların oluşturdukları durumlar sanat olarak kabul edilmemektedir. Bir şeyin sanat olarak kabul görmesi için insanlar tarafından bilinçli bir şekilde yapılmış olmaları gerekir.

2. 1. 2. Sanatın Sınıflandırılması

Bütün sanatçılar biçim verme endişesi taşırlar. Sanat Kullanılan malzemeye ve biçimlendirme şekillerine göre farklı sınıflara ayrılmaktadır. Buna göre öncelikle Pratik Sanatlar (Endüstriyel Sanatlar) yani zanaat ve Güzel Sanatlar olarak iki gruba ayırabiliriz.

Güzel Sanatları da kendi içinde ifade edilmiş biçimlerine bakarak ve kullanılan malzemeyi ve alanı da göz önünde bulundurularak:

1. Plastik Sanatlar: Mimari, heykel, resim, grafik...
2. İşitsel Sanatlar: Müzik ve edebiyat gibi işitsel sanat alanlar...
3. Dramatik sanatlar: Tiyatro, opera...

Olarak zaman, uzay-mekân yönlerinden üç bölüme ayırabiliriz (Atalayer, 1994).

"Güzel sanatlar bizi dolaysız olarak, zanaat ise dolaylı bir biçimde tatmin eder" (Edman, 1977).

Bunun dışında Yolcu Güzel Sanatlar hakkında şu sınıflamayı yapmıştır:

Yüzey Sanatları; Kâğıt tuval ya da kumaşa yapılan bir eni ve bir boyu olan çalışmalarlardır. Resim ve türleri (yağlı boya, suluboya, farklı çizim ve boyama teknikleri), duvar resmi, minyatür, karikatür vb.

Hacim Sanatları: heykel, seramik, anıt gibi üç boyutlu olarak yapılan çalışmaları buna örnek verebiliriz.

Mekân Sanatları; iç ve dış mekânı düzenleyen mimari, peyzaj, bahçe mimarisi ve mekânla ilgili yapılan bütün tasarımlar bu alanın içindedir.

Dil kullanılan Sanatlar; hikâye, şiir, roman, film senaryosu, tiyatro metni vb. gibi yazı türlerini kapsayan sanatlardır.

Ses Sanatları, Müziği ve müziğin tüm türlerini içine alır. Örneğin; Halk müziği, Klasik müzik vb. örnek verilebilir.

Hareket Sanatları, insanın beden diliyle anlattığı, anlam kattığı sanatlardır.

Bale, halk dansları, dansın bütün türleri, pandomima vb. gibi sanatlardır.

Dramatik Sanatlar, İnsanların anlatmak istediklerini eyleme dökerek anlattıkları sanat çeşididir. Tiyatroları, operaları, müzikal oyunları, sahnede yapılan sanatları, sinemayı, gölge oyununu vd. bunlara örnek olarak verebiliriz (Yolcu, 2004).

Sanat sınıflamalarından en çok kabul göreni ise kullanılan araçların göz önünde bulundurularak yapıldığı, dört ana başlıkta toplanan aşağıdaki sıralamadır:

1. Maddeyi biçimlendiren plastik sanatlar; resim, heykel, mimari gibi emek verilerek maddelerin şekillendirilmesine yönelik sanat dallarıdır. Plastik kavramı maddeye biçim verilmesinden dolayı kullanılmaktadır. Bu sanat çeşidi görme duyusuna hitap ettiği için görsel sanatlar olarak da adlandırılmaktadır.
2. Sesi ve sözü şekillendiren fonetik sanatlar; edebiyat ve müzik, İşitme duyusuna hitap ettiği için işitsel sanatlar olarak adlandırılır.
3. İnsanların hareketlerini şekillendiren ritmik sanatlar; dans, bale ve spor oyunları gibi insan hareketlerini biçimlendiren ve bu şekilde ortaya çıkan sanatlardır.
4. Karma sanatlar; sinema, opera, fotoğraf gibi eserleri birçok duyu alanına hitabeden ve pek çok sanat dalının iç içe geçmesiyle oluşan sanatlardır (Şişman, 2006).

2. 1. 3. Sanat Eğitiminin Önemi ve Gerekliği

Sanat hakkında yazı yazarlar, genellikle sanattaki yaratıcılığın etkisiyle genel yaratıcılığın nasıl geliştiğine, ruhsal sorunların tedavisindeki olumlu etkisine, iletişim becerilerini ve estetik bilgisini geliştirdiğine de değinirler. Eğitimde sanat bilimden, bilimden sanattan ayrılamaz. Aksi takdirde bu durum sanat eğitiminde soyut bir boşluğun oluşmasına sebep olur (Gürer, 1992).

Artut (2004), Sanatın eğitimsel yönünü aşağıdaki şekilde sıralamıştır.

Görsel Eğitim; görme becerisini tasarlama yetisini geliştirir.

Plastik Eğitim; dokunma, algılama, düzenleme algısını geliştirir.

Duyuşsal Eğitim; kulağın sesleri tanımlamasını, kulağın eğitilmesini sağlar.

Ritmik eğitim; dans, drama vb. ritmik becerileri, hareketleri geliştirir.

Bilişsel Eğitim; konuşma-düşünme yetisini ve kelime dağarcığını geliştirir.

İş Eğitimi; üçüncü boyutu kavramayı ve el becerilerini geliştirir (Artut, 2004).

Geleneksel okul sistemimizde öğrencinin bilgiyi aktif bir şekilde öğrenmesinden çok öğretmenin bilgiyi öğrenciye aktarması yolu izlenmektedir. Bunun sonucunda öğrenciler bilgiyi kendi içinde depolayan fakat bunları yaşamı içerisinde kullanamayan, beceri haline getiremeyen bireyler olarak yetişmektedirler. Son yıllarda yapılan araştırmalara göre her bireyin farklı şekilde öğrendiği, öğrenmenin bireysel olduğu ortaya konulmuştur. Öğrenme durumları bugün, “parmak izi” kadar kişiye özgü” olarak kabul edilmektedir (Özden, 1999’ dan akt., Özsoy, 2015, s. 22-23). Einstein, aldığı eğitimin öğrenmesini engelleyen tek şey olduğunu söylemiştir. Bu şekilde doğru eğitimin önemine dikkat çekmiştir. Yanlış verilen bir eğitimin birey üzerinde oluşturacağı hasarlara dikkat edilmelidir. Mustafa Kemal Atatürk: “Eğitimidir ki bir ulusu özgür, bağımsız ve şanlı bir topluluk halinde yaşatır veya bir ulusu tutsaklığa, yoksulluğa terk eder” demiştir (Özalp ve Özalp, 1995). Mustafa Kemal Atatürk bu sözyle doğru verilecek eğitimin önemini vurgulamıştır. Sanatı bilim ve teknikle ilişkilendirmek pedagojik bir düşüncedir. Eğer geçmiş günümüzü daha iyi anlamamızı sağlıyor ve gelecek hakkında ipuçları veriyorsa, tüm alanlardaki gelişmeler arasında da buna benzer bir algısal bağ olduğunu söyleyebiliriz. Sanat; felsefe, antropoloji, sosyoloji, tarih psikoloji, psikanaliz ve eğitim gibi disiplinlerin geniş kapsamları içerisinde yer almaktadır (Gürer, 1992). Sanat eskiden çocuğa aktarılan bir dersti. Öğretmen çocuğa resmi nasıl çizeceğini öğretirdi. Son zamanlarda ise sanat çocuğun duygu ve düşüncelerini dışarıya aktaracağı bir araç olarak düşünölmekte ve çocuğa resmi nasıl çizeceğini anlatmak yerine çocuğa coşku verecek konulardan bahsedilip çocuk resim yapma konusunda yönlendirip özgür bırakılmaktadır. Bu şekilde çocuğun özgür ve yaratıcı olması sağlanmaya çalışılmaktadır. Sanat eğitimi doğru bir şekilde kullanılırsa özgür ve yaratıcı bireyler yetişmesini sağlar (Kehnemuyi, 1995). Benjamin S. Bloom’ a göre zekâ ve gelişim sıfır on sekiz yaş arasında oluşmaktadır ve bu yaştan sonra gelişim ise fark edilmeyecek kadar az olmaktadır. Zekâ gelişiminin % 50 lik kısmı 0-4 yaş aralığında, % 30’ luk kısmı 4-8 yaş aralığında, %20 lik kısmı ise 8-18 yaş aralığında gelişir. Buna göre okul öncesi ve ilkokul zekâ gelişiminin en fazla olduğu döneme rastlar ve bu bize gösterir ki bu dönemde verilecek yanlış bir eğitim bireyin diğer dönemlerini olumsuz biçimde

etkileyebilir. Bu dönemde doğru bir şekilde verilecek olan sanat eğitimi çocuğun zekâ gelişimine olumlu katkılar sağlayacaktır (Gökaydın, 2010).

Sanat eğitimi kavramının, 20. y. y. başından beri genel ve kapsayıcı bir anlamı vardır. Sanat Eğitimi; Sanatların farklı alanlarını ve şekillerini okul içinde ve okul dışında yapılan yaratıcı eğitimi ve öğretimi içine alır. Dar anlamda ise okul içinde sınıflarda bu alanla ilgili olarak verilen sanat dersleri olarak tanımlayabiliriz. (San, 2003). Sanatı oluşturmak, sanatı anlamak ve ona ilgi duymak insanın doğasından gelmektedir. İnsanların varlıklarını Sanat; bir ifade şeklidir ve toplumsal hayatın en önemli temel taşlarından biridir. Sanat Eğitimi; bireyin yaratıcılığını geliştirmeyi, kendi içinde biriktirdiklerini ortaya çıkarmayı, estetik kaygısını ve düşüncesini geliştirmeyi, sanata ilişkin önyargısını kırmayı amaçlar. Bireyin sanatı destekleyen, bilinçli bir sanat tüketicisi olarak yetişmesini amaçlar (Artut, 2010).

San'a (2008) göre yaratıcı kişilerde meraklı olma, sabırlı olma, buluş yapabilme, maceracı düşünebilme, Tasvirici düşünebilme ve tasvirici olabilme, deney ve araştırmalar yapabilme, objektif yargılara ulaşabilme gibi özellikler bulunmaktadır. Sanat, bilim ve teknik, çağdaş insanın üç ana çalışma alanı olarak birbirini destekler, güçlendirir, tamamlayıp bütünler (Uçan, 1990' dan akt., Ünver, 2008, s. 5). Biyolojik, psikolojik toplumsal ve kültürel özelliklere sahip olan insan, Sanat eğitiminin temelinde yer alır ve bilişsel, duyuşsal ve devinişsel tüm özellikleriyle bir bütündür (Uçan, 1990' dan akt., Ünver, 2002, s. 5). Sanat eğitiminin amacı insan ruhunu geliştirmek ve yüceltmektir. İnsanların özgür olması ve ruhsal ihtiyaçlarının doyurulması konusunda en büyük rol sanatındır. Sanatın amaçlarından biri de dengeli, çağdaş, duyarlı bir toplum yaratmaktır. Sanat eğitimi insanlara kendini özgürce ifade edebilme olanağı sağlar. Bireyin sosyokültürel yaşamının, kişisel deneyimlerinin öznel anlatımıdır. Bireylerin yeteneklerini geliştirip, yaratıcılığı gelişmiş, kendine güveni olan, üreten, estetik duygulara sahip bir birey olmalarını sağlar. Aynı zamanda aynı özelliklere sahip bir toplum da oluşturmaya çalışır (Artut, 2004). Sanat eğitimi, bireylerin ve toplulukların sanatsal kültürel açıdan yetiştirilmelerini, bilinçlendirilmelerini sağlamaktadır. Sanat eğitimi genel bir kavramdır ve sanatçıyı, sanat öğretmenlerini, sanat öğrencilerini kapsayan bir eğitimdir. Sanat öğretimi ise sanat eğitimi içerisinde olan bir bölümdür. Görsel Sanatları içine kapsamayan hiçbir okul öğretim programı başarılı değildir. Sadece kendi kültürel mirasımızı iletmeye yönelik yaşantı ve deneyimler, sadece bireysel gelişim ve sanatla ilgili mesleklere hazırlık için değil, aynı zamanda boş zamanı değerlendirme etkinlikleri için de sanat dersleri önemlidir (Michael, 1983' ten akt., Özsoy, 2015, s. 36-39). Bireyin, karşılaştığı sorunları yaratıcı ve akılcı bir şekilde çözebilmesi için bilimsel bilgiye, teknik bilgiye ve sanatsal bilgiye ihtiyacı vardır (Yolcu, 2004). Görsel sanatlar eğitimi sanatla teknolojinin yanı sıra, sanatla bilimi de

buluşturmaktadır. Okul öncesi düzeyden üniversite düzeyine kadar örgün bir şekilde uygulanır. Görsel sanatlar, boş zamanı değerlendirme ve hobi olarak da müzelerde, özel ve devlet sanat galerilerinde yaygın bir şekilde uygulanmaktadır. Görsel sanatlar Eğitimi beşikten mezara, ömür boyu sürebilecek bir niteliktedir ve öncesinde olduğu gibi günümüz şartlarında da bizim için en önemli eğitim alanlarından biri olmuştur ve bundan sonrada yani gelecekte de öyle olmaya devam edecektir (Özsoy, 2015).

Görüldüğü gibi Toplumlar sadece bilimsel ve teknik bilgiyle ayakta kalamazlar sanatsal bilgi ayağına da ihtiyaçları vardır. Sanatsal bilgiler ve beceriler olmadan bilimsel ve teknik bilgilerde kısır kalacak, duracak ya da yavaşlayacaktır. Bilimsel üretimle, öğrenme ve öğretme yaklaşımlarında hızlı bir değişiklik ve gelişme olmuştur. Bilginin edinimi bir amaç olmaktan çıkmış, bilgiyi öğrenme şekli tartışılmaya başlanmış ve zamanla eğitim ve öğretim bilgiye ve öğretene değil öğrenen öğrenciye odaklanmaya ve onunla ilgili etkinliklere yönelmeye başlamıştır. Yaşantı sal ve öğrencinin kendi şekillendirdiği öğrenmeler önem kazanmıştır. Öğrenme etkinliklerini oluşturan öğretmenler öğrenciye kılavuzluk yaparak akıl yürütmesinin ve yaratıcılığının gelişmesini amaçlar (Enginer, 2004' ten akt., Artut, 2010, s. 6). Ülkemizde genç nüfus giderek artarken ortaöğretime kaydolan öğrencilerde artmaktadır. Ortaöğretim sınavları ve daha sonra üniversiteye giriş sınavları çocuklarımıza ve gençlerimize kazandırdığı şeylerden çok onlardan kimi değerleri yok etmektedir. Bu değerlerin en önemlilerinden biri sanattır. Çocuklar tüm zamanlarını sınava çalışmaya verirken bu yarış içerisinde isteseler de sanat dersleri için gerekli olan ilgi, istek, güç ve zamanı bulamazlar. Ulusal eğitimimizin sürekli değişmesi uzun vadede insan yetiştirmeye yönelik olmamaktadır. Sorunların kısa vadede tek yönlü çözülmeye çalışılması ve eğitimde ağırlığın fen ve matematiğe yüklenmesi Görsel Sanatları disiplinler dışı, boş zaman uğraşı durumuna getirmiştir. Ülkedeki kültür ortamının düzeysizleşmesi, daha iyi bir çevrede yaşama isteği, çocuklarımızın ve gençlerimizin yaratıcılıklarını ve sanatsal zekâlarını kullanacak imkân ve alan bulamamalarından dolayı bu konuda körelmeleri bize toplumumuz için sanat eğitiminin ne kadar önemli olduğunu gösterir (Kırıçoğlu, 2005). Öğrenciler akıl yürütmede özelliklerini geliştirebilmeleri ve kullanabilmeleri için ezber yapmak yerine kendi öğrenmelerini oluşturabilmeleri sağlanmalıdır. Bu konuda drama, hikâye ve masal vb. kullanılabilir. Öğrenciler için Müze, sergi, galeri gezileri düzenlenerek işlenecek konular daha yaşantı sal hale getirilebilir bu öğrenciler için uygun öğrenme ortamları oluşturulabilir (Terzioğlu, 1993' ten akt., Yılmaz, 2007, s. 23). Öğrencinin akıl yürütme, problem çözme ve yaratıcılığının geliştirilmesi için söyledikleri ilk çözümü kabul etmemeli öğrencinin farklı çözümler ve yollar üzerinde düşünmesi ve düşüncelerini geliştirmesi sağlanmalıdır. Öğrenci için farklı malzemelerle çalışması sağlanmalıdır (Gürtuna, 2004' ten akt., Yılmaz,

2007, s. 23). Görsel Sanatlar eğitimi, bireylerin sanatla eğitilmesi demektir ve resim, fotoğraf, grafik, geleneksel sanatlar, heykel gibi pek çok alanı içine alır (Özsoy, 2007). Sanatta farklı materyaller kullanılır ve sanat öğrencinin algısını geliştirmede sembolik ve soyut öğrenmelerde öğrenciye en büyük katkıyı sağlayabilecek bir alandır. En çok katkısı da öğrencilere ve öğretmenlere, deneyimlere, nesnelere, olaylara mecazlar ve sembolik temsiller gibi bakmayı öğretmek ve gördüklerinin başka açılardan da görülebileceğine ilişkin düşünceleri desteklemektir (Shasrabudhe, 2006' dan akt., Artut, 2010, s. 9). Görsel sanat uygulamalarının en önemli rolü "görüş" ü eğitmektir. Görsel sanatların müzikte olduğu gibi resmi bir dili yoktur. Bunun yerine her sanatçının kendine özgü bir dil, bir ifade şekli ve tarz oluşturur (Gürer, 1992). Sanat eğitiminin insanlar üzerindeki en önemli etkileri de daha iyi görmesini, daha iyi işitmesini öğretmesi ve tat alma ve dokunma duyularını geliştirmesidir. İnsanların buldukları çevreyi şekillendirebilmeleri için önce onu hakkıyla algılamaları gerekmektedir (San, 2008).

Sanat eğitimi çocukların yaratıcılıklarını geliştirir, daha araştırmacı, inceleyici ve sorgulayıcı olmalarını sağlar. Entelektüel bakış açısını geliştirir. Kendine güven duymasını ve kendini daha iyi tanımasını sağlar. Analitik düşünmeyi geliştirir. Eleştirel bakış açısını ve sezgi gücünü geliştirir. Sanatsal sorunları çözme becerisini kazandırır. Görme becerisi ve olasılıkları tahmin etme gücü gelişir. Sağlıklı düşünme ve kişilik gelişiminde yardımcı olur. Özgünlüğü ve yaratıcılığı destekler. Teknik bilgi ve beceri kazanmasını sağlar. Manevi, duyuş sal, bilişsel algı gücünü geliştirir. Sorunlarıyla başa çıkabilmesinde destek olur. Sosyal ve duygusal gelişimi destekler (Artut, 2004). Tüm öğrencilerin, yetenekli ya da yetersiz oluşlarına bakmadan görsel sanatların sağladığı eğitim ve anlayıştan yararlanmaları sağlanmalıdır. Gittikçe gelişen teknolojiyle birlikte Duyusal verilerle beslenen algılama, anlamlandırma, anlama, değerlendirme gibi yetenekler daha da önemli duruma gelmiştir. Görsel sanatlar, öğrencilerin imgelerle ve simgelerle dolu bu dünyayı anlamlandırabilmeleri için onlara yardımcı olabilecek en önemli alanlardan birisidir. Bu durum görsel sanatların genel eğitim programının vazgeçilmez bir parçası olmasını gerektirir (Özsoy, 2015).

Yaratıcı insanların olduğu toplumlar her zaman dinamikliğini korurlar ve gelecek vaat ederler. Pasif, karşısına çıkan toplumsal sorunları ve durumları sorgulamayan, Her şeyi olduğu gibi kabul eden bireyler yerine Farklı koşullar altında ne istediğini ve ne yaptığını bilen, bulunduğu yerde kendi hedefleri doğrultusunda hareket eden, kararlı, tasarlayabilen, üretebilen, yaratıcı bireyler yetiştirebilmek için çağın gereklerini yerine getirebilen üretim odaklı belli bir düzene ve dengeye sahip kamu yararını dikkate alan bilimsel yönlü bir eğitimin uygulanması gerekir (Ersoy, 1990' dan akt., Ünver, 2002, s. 24).

Sanat Eğitimi yetenekli bireylere verilerek bir anlamda sanatçı yetiştirilmesi sağlanır ancak sanat eğitiminin tek görevi bu değildir. Aynı zamanda sanat yapamayan diğer bütün bireylere de verilerek iyi sanat izleyicileri ve alıcıları da yetiştirilebilir (Ayaydın, 2009).

Jonson (1972) yaratıcı kişilerin sahip oldukları özellikleri şu şekilde sıralamıştır: Soru ve sorunlara karşı daha duyarlı olmak ve özgün olmak (Daha önce başkalarının aklına gelmeyen fikirleri ve çözümleri bulma), sorulara farklı bakış açısıyla bakmak, alışılmadık olanı algılama ve üretme becerisine sahip olmak (fikirler arasındaki uzak ilişkileri görebilme), faydalı, kullanılabilir ve duruma uygun fikirler üretebilmektir.

Artut, sanat eğitiminin öğrencilere kazandırması beklenen özellikleri şöyle sıralar: Farklı sanatsal etkinlikleri ve yaratıcılığın genel özelliklerini öğrenmeleri, tanımaları ve kendi içlerinde benimsemelerini sağlar. Duygusal, duyuşsal, bilgi yönünden ve entelektüel etkinliklerle ilgili artistik beceriler kazanmaları beklenir. Sanatsal etkinliklerle alakalı olarak ortaya çıkmış olan düşünsel özgürlük ve hareket etme özgürlüğü ile bazı durumları öğrenmeleri ve görsel duyarlılıklarının gelişmesi sağlanır. Sanat eserlerini değerlendirebilen, onları ayırabilen, nitelikli sanat tarihi ve estetik bilgilere sahip bireyler olarak yetişmeleri beklenir. “Çevre” kelimesinin gerçek anlamını anlamak, onu anlamlandırmak ve yetişkin bir kişi olduklarında onu düzenlemek geliştirmek konusunda duyarlılık sahibi olmaları ve sorumluluk almaları beklenir. Araştırmacı, inceleyici, sorgulayıcı, hoşgörülü, özgür düşünceye sahip kişilerin yetişmesine katkı sağlaması beklenir (Artut, 2004, s. 103).

2. 1. 4. Görsel Sanatlar Öğretmenliğinin Önemi

Hiçbir meslek uygulayıcısından, kişilik özelliklerinden bağımsız olamaz. Bir doktorun ya da şoförün kişisel özellikleri, (disiplini, psikolojisi, işe bağlılığı, iş doyumuna...) ürettiği hizmet kalitesi nasıl etkilerse bir model olarak bir öğretmeninde davranışları ve eğitim - öğretim sürecinde öğrenci ile iletişim kuran ana kaynak olarak eğitimi, becerileri ve yetenekleri eğitim-öğretim sürecini doğrudan etkileyecektir. Bundan dolayıdır ki öğretmen adayları öğretmenlik eğitimi sürecinde; öğrenci gelişimi, iletişim becerileri, öğrenme süreci, doğru öğretmenlik tutumları, sınıf yönetimi, rehberlik, davranış kontrolü gibi konularda ve daha birçok alanda psikoloji alanının da yardımıyla bilgilerini bütünleyerek mesleki gelişimini sağlamaktadırlar. Öğretmenlerin, zamanla toplumun değer yargıları, sosyolojik hareketler, mesleki bilgi, davranış kontrolü ve yeni oluşan, tanımlanan psikolojik ve sosyal problemler konusunda eğitim almaları önemlidir. Etkili öğretmenlikle ilgili bilgi, beceri, strateji ve uygulamaların geliştirilmesi konusunda kişisel gelişim çalışmaları ve öğretmenlik eğitimi sürecinde psikolojiden yardım alması önem arz etmektedir (Özmen ve Ekiz, 2013).

Ülkemize batı tarzı resim öğretimi ilk askeri okullarda Mühendishane-i Berr-i Hümayun (1795) ve Daha sonrada Harbiye de (1834) başlamıştır. Avrupa tarzındaki ilk resimleri yapan ve Türk resmine yön veren ressamlarımız bu okullarda yetişmişlerdir. Bu okullar ilk modern eğitim kurumlarımızdır. Daha sonra bu okullardan yurt dışına öğrenci gönderilmiş ve bu öğrenciler döndükten sonra bu öğrencilerin bazıları ressam olmuşlardır (Katoğlu, 1974). Türk sanat eğitimi tarihinde çok önemli bir yeri olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu, öğretmenlerin yetişmeleri için gerekli olan koşul ve olanakların sağlanması gerektiğini söyler. Öğretmenin makine gibi çalışan bir memur değil, insan yetiştiren bir sanatçı olduğuna dikkat çeker. Öğretmenlere gerekli özgünlüğün sağlanması gerektiğine, eğitimde kullanacağı program, yöntem ve tekniklerin öğretmenin özgür seçimine bırakılması gerektiği konusuna parmak basar. Çevre koşullarının önemli olduğunu, Okulun sanat eğitimi ve estetik konularında, kendini güzelleştirmesi gerektiğini, duvarların boyanıp, mobilyaların cilalanıp, bahçe düzenlemesinin sağlanması gerektiğini söyler (Özel, 2003). Öğretmenler, öğrencilerin yeteneklerini, yaşadığı ve yaşamakta olduğu gelişim dönemi özelliklerini, kişiliklerinin ve ilgilerinin gelişimine etki eden çevresel faktörleri bilmeli ve anlamalıdır. Öğretmen öğrenci üzerinde etkili bir eğitim ve öğretim sağlayabilmek için öğrencinin nasıl düşündüğünü, öğrendiğini, nasıl problem çözdüğünü bilmelidir. Kısacası öğrenci davranışlarının altında yatan ilkeleri bilmesi gerekir (Özdemir, 2011).

J. Dewey: “Okul insanların hayata hazırlandığı değil hayatı yaşadığı yerdir.” demiştir. Çağdaş uygarlık düzeyine çıkmak isteyen toplumlar diğer alanlarla birlikte sanat eğitimine de önem vermelidir. Bunun içinde sanat eğitimi ve öğretimini düzenleyecek, öğretmenlerin yetiştirilmesini sağlayacak, öğretmen niteliklerini arttıracak çalışmalar yapılmalı, çağın şartlarına uyan programlar geliştirilmelidir. Bunun için ülkemizde eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği anabilim dallarında 1997-1998 yılından itibaren Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri adlı bir ders konulmuştur. Böylece öğretmen adaylarının sanatsal bilgi düzeyi arttırılmaya çalışılmıştır. Bilinmelidir ki gelecek için nitelikli bir toplum istiyorsak bunu ancak nitelikli öğretmenlerle oluşturabiliriz (Yolcu, 2004).

Öğrenme etkinlikleri çocuğun bilişsel, duyuş sal ve görsel olmak üzere üç farklı gelişim alanına uygun olarak hazırlanmaktadır. Öğretmen ders için çok iyi hazırlanmış olsa bile her zaman sınıf içinde farklı yeni durumlar çıkabilir ve bir öğretmenin bu yeni durumları yönetebilmek için yaratıcılığa, iyi bir yargı gücüne ve bununla ilgili farklı becerilere sahip olması gerekir. Öğretmenler, çocukların öğrenmeye olan doğal istek ve meraklarını kullanarak, problem çözme, keşfetme ve araştırmacılığı destekleyecek olan sanatsal öğrenmeyi benimsetmeli ve çocukların hayal güçlerini, düşüncelerini, yaratıcılıklarını çeşitli uygulama ve çalışmalarında kullanmalarını sağlamalıdır (Artut,

2004). Okul sistemi, psikolojik hizmetler bağlamında temel ihtiyaçları en iyi şekilde karşılamının davranışsal yöntemlerini kazandıran, gerçeğe uygun, doğru yanlış analizini öğreten ve sorumluluk içeren seçimleri yapabilmeyi amaçlamalıdır (Glasser, 1998' den akt., Ekiz ve Özmen, 2013, s. 53). Okul ceza ve ödül ayarlamamalı. Kendi seçimini yapabilme, sorumluluğunu alıp bunu sürdürme yeteneğine ve bilincine sahip olma konusunda öğrencilerin yetiştirildiği Öğrencilerin özgün bir insan olarak görüldüğü bir eğitim-öğretim kurumu olmalı ve bu konuda öğrencilerin farklı ihtiyaç ve yaşamsal beklentilerine cevap vermelidir (Ekiz ve Özmen, 2013). Bir toplumun sanat alanında ilerleyebilmesi için ilk olarak çağdaş, nitelikli sanat eğitimcilerine ihtiyaçları vardır ki gelecek nesillere bunları en iyi şekilde aktarabilsinler ve onların yaratıcılıklarını, gelişimlerini en iyi şekilde destekleyebilsinler. Onları yeni deneyimler edinme konusunda cesaretlendirebilsinler.

2. 2. Psikoloji Kavramı

Psikoloji, Latincedeki psyche (ruh) ve logos (bilgi) kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. Anlamı ruh bilimidir (Sayar ve Dinç, 2009). “Yunan filozoflarına göre psikoloji, ruh hakkında düşündürmektir ve filozofların bu bakış açıları ilkel insanların ruh kavramına bakış açısından çok daha olgundur” (Tendar, 1976). Psikoloji “İnsanın iç yaşantıları ve bunların dışa yansıyan belirtilerini bütüncü bir şekilde inceleyerek sebep ve sonuçları hakkında düzenli bilgiler oluşturmaya çalışan bir disiplindir” (Hökeleki, 2008). Psikoloji davranış bilimini oluşturan, İnsanların davranışlarını bilimsel yönden inceleyerek açıklamaya ve davranışları daha yapılmadan yordamaya çalışan, zihinsel faaliyetlerle ilgilenen, kısacası, içinde bulunduğu çevre içerisinde insan davranışını inceleyen bir bilim dalıdır (Aytaç, 2000).

Psikolojinin amacı, canlıların ve özellikle insanların davranışlarını incelemek ve bu davranışların kaynağındaki sistemin nasıl çalıştığını belirlemektir. İnsan ruhunu anlamak açısından duyu ve heyecanlarla ilgili laboratuvar araştırmaları bize bilgiler sağlasalar da, bir Yunus Emre'nin, Shakespeare' in, Beethoven' in bize insan ruhu hakkında anlattıklarının yerini tutamaz. (Özakupınar, 2000). William James'e göre Psikoloji “Ruhsal yaşamı” (mental life) inceleyen bir bilimdir. Davranışlar ve iç yaşantılar birbirlerine bağlıdır. İnsanlar sadece yemek yemezler onun lezzetini alırlar ve aynı zamanda bundan haz duyarlar. Sadece yürüme eyleminde bulunmaz yürürken nerede olduğunu, nereye ne için gittiğini bilir. İskambil oynarken kâğıtları rastgele atmaz birçok ihtimali değerlendirir. İşte psikolojinin bu günkü konusu bu iç ve dış yaşantıların birlikte ele alınmasıdır (Baymur, 2004). Psikologlar, farklı durumlarda insanların neyi nasıl ve niçin yaptıklarıyla ilgilenmişlerdir. Psikoloji, toplumsal ve fiziksel çevrede insan davranışlarını,

ilişkilerini inceleyen bir bilimdir ve konusu, insanların diğer insanlarla, toplumla, çevresiyle ve yine toplumlarında başka toplumlarla ve çevreleriyle ilişkilerinin incelenmesidir. İnsanlar niçin ve nasıl davranır? Nasıl düşünür, hayal kurar, ezberler, kavrar, öğrenir, unuttur? Zekâ, kişisel özellik ve hünerler bakımından insanlar hangi farklılıklara sahipler? Çevre ve toplum insanı nasıl etkiler? İnsan neden ve hangi durumlarda çevresi ile uyumsuz bir hale düşer? Psikoloji bunlara benzer sayısız durumlar hakkında bilgi sahibi olmaya çalışır ve insanı anlamaya, gelecekle ilgili tahminde bulunmaya ve insanın olumlu yönde gelişmesi için yardımcı olmaya çalışır. Aynı zamanda: “Ben nasıl bir insanım, yeteneklerim neler, nasıl bir zekâ seviyesine sahibim, Gereksiz kaygı ve korkulardan nasıl kurtulabilirim, Kişiliğimi nasıl geliştirebilirim?” gibi sorulara cevap arayarak da insanın kendisini daha iyi tanımasını sağlayabilir. Bir toplumdaki karşıt fikirli insan grupları arasındaki anlaşmazlıklar, endüstri hayatındaki huzursuzluklar, ırk ve azınlık çatışmaları, uluslararası gerginlikler vb. yine psikoloji ile ilgilidir (Baymur, 2004).

Eğitim psikolojisi, psikolojinin bir alt dalıdır ve öğrenmeyi ve öğrencinin özelliklerini irdelemeyi amaçlar. Öğretmenin profesyonel kararlar verebilmesi konusunda, bilgisini arttırarak ona yardımcı olur (Özdemir, 2011). Etkili eğitim ve öğretimin süreçlerini araştırarak çeşitli öğrenme kuramlarını inceleyen ve çocuklarımızın ve gençlerimizin sağlıklı kişilik geliştirmelerini sağlayacak şartların nasıl oluşturulabileceği konusunda çözüm üretmeye ve bilgi sahibi olmaya çalışan bilim dalıdır (Baymur, 2004).

2. 2. 1. Psikolojik İyi Olma

Günümüzde psikolojik rahatsızlıklar, bunların tür ve çeşitleri çoğalmıştır. Bu durum toplum sağlığını da olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre depresyon için harcadığımız para ve ilacın miktarı bazı ülkelerin kanser gibi pahalı tedaviler için harcadığı paradan daha fazladır. Psikolojik sağlıkla ilgili yapılan araştırmalarda okulda oluşturulan başarısızlık kaygısı, olumsuz öğretmen tutumları, onur kırıcı cezalar, olumsuz akran etkisi, gelecek kaygısı gibi durumların bireylerin ruh sağlığını ve eğitim ve öğretimin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini ve gelişmesini olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Okul psikolojik hizmetleri bireye yönelik tüm içsel ve dışsal talepler sonunda oluşmaya başlayan anlam, kontrol gücü yeterliliği ve yaşam gücü için psikolojik iyi olmayı sağlamalı, okulda psikolojik iyi olmaya yönelik amaçlar oluşturulmalıdır.

2. 2. 2. İhtiyaç Kavramı

İhtiyaç, bireylerde karşılanmadığında sıkıntı, acı ve üzüntü yaratan her türlü durumdur. İhtiyaçlar, giderildiğinde insanların hayatını sürdürmesini sağlayan; karşılanmadığında ise onun, varlığını tehdit eden bir “olgu” dur (Sabuncuoğlu, 1993). İngiliz Filozof Hobbes’ e göre İnsan davranışlarının temelinde haz arama ve acı veren şeyden kaçınma olmak üzere iki eğilim vardır. Lewin, Kişilerin çevreleriyle bir denge içerisinde olduğunu bu denge bozulması halinde gerilim oluşacağını ve kişinin aynı dengeyi yeniden sağlamak üzere harekete geçeceğini söyler. Gerilim – hareket – denge; ihtiyaç – faaliyet - rahatlama sıralamasıyla benzeşmektedir. Gerilim motivasyon ve ihtiyaçla aynı anlamdadır ve bu karşılandığında gerilim boşalmaktadır (Aslay, 2002). İhtiyaç insanları harekete geçiren dürtüleri ortaya çıkarır. Açlık dürtüsü insanları yemek yemeye cinsellik ise eş aramaya yönlendirir. Organizmaya farklı zamanlarda farklı dürtüler hâkim olabilir (Arkonaç, 2005).

Psikolojide dürtü ve güdü (motivasyon) olarak iki farklı kavram kullanılmaktadır. Dürtü kavramını insanların fizyolojik ihtiyaçlarını tanımlamada kullanırız. Bunlar genellikle insanların açlık, susuzluk, cinsellik gibi fiziksel ihtiyaçlarıdır. Bunlara gerek duyduklarında insanlar gerilir ve rahatsızlık durumu başlar ve bu ihtiyaçları karşılamak için harekete geçme ihtiyacı duyarlar. Bu ihtiyaçlarını giderdiklerinde rahatsızlık durumu sona erer. Güdü (motivasyon) kavramını ise insanların her türlü dürtü, ilgi, arzu, istek ve gereksinmelerini, fizyolojik, biyolojik, psikolojik, bütün ihtiyaçlarını içine almaktadır. Güdü ve güdülenme psikolojinin keşfettiği önemli kavramlardandır ve insanlar nerede olurlarsa olsunlar, ne yaparlarsa yapsınlar davranışlarının altında bir güdü veya güdüler zinciri bulunur (Cüceloğlu, 2000). Dürtü kuramına göre açlık, susuzluk gibi bedensel ihtiyaçlar dürtü denilen rahatsızlık durumu oluştururlar. Motiv davranış ise vücudun hoşuna gitmeyen bu rahatsızlığı giderip vücudu eski dengeli durumuna (homeostatis) döndürmeye çalışmasıdır. İnsanlar yorulduklarında dinlenecek yer, susadıklarında içecek bir şeyler ararlar. Her bireyin gün boyu devam eden ve durumdan duruma değişen ideal bir uyarılma düzeyi vardır ve bu uyarılma düzeyi her bireyde farklıdır. İnsanlar bazen uyarılma yüksek olduğunda ideal düzeye getirmek için motive olurlar. Örneğin çok ışık olan bir yerde uyuyamayan birey ışığı kapatır ya da uyarılmayı artırmak için bir davranışta bulunurlar. Örneğin: Tek başına sıkılan bireyin televizyonu açması gibi (Sayar ve Dinç, 2009).

İçgüdü kavramının ilk kullanıcısı olan Mc. Dougall (1908) insan davranışlarını, öğrenme ve yaşantı ile yönlendirilen kalıtsal içgüdülerin sonucu olarak açıklamaktadır. Ayrıca insanların içgüdülerini 18 maddede sıralamıştır. Darwin’ in evrim teorisine göre ise insanlar ve hayvanlar kalıtsal içgüdülere göre hareket etmektedirler. Psikoanalitik yaklaşımı ortaya atan Freud ise insanların, bilinçaltında işleyen, cinsellik dürtülerinin

temelini oluşturan hayat ve saldırganlık dürtülerini oluşturan ölüm içgüdülerine göre hareket ettiklerini söylemektedir.

Organizma sadece içerden harekete itilmez, aynı zamanda onu teşvik ediciler (incentives) denilen dış uyarıcılar da vardır. Motivasyon bu iç ve dış uyarıcıların karşılıklı etkileşimiyle oluşmaktadır. Karnı tok bir insan dış uyarıların etkisiyle yine yemek yemek isteyebilir. Organizmalar olumsuz teşvik edicilerden kaçarlarken olumlu teşvik edicilere yaklaşırlar. Sosyal psikologlar klasik koşullanmanın yanında daha karmaşık sosyal öğrenme türlerinin (motivasyon) olduğunu söyler (Arkonaç, 2005). Başarı güdüsü için sonradan öğrenilmiş sosyal bir güdüdür diyebiliriz. Engelleri aşma, zorlukların olabildiğince çabuk üstesinden gelme ve üstün olma isteği başarı güdüsünün alt güdüleridir (Sayar ve diñç, 2009).

Lewin' in gerilim sistemi (tensionsystem) düşüncesiyle ilgili bir dizi araştırma yapılmıştır. İlk deneysel çalışmada Lewin nezaretinde 1927'de Bluma Zeigarnik tarafından yapılmıştır. Deneklere bazı görevler verilmiş bunlardan bazıları görevlerini tamamlamış bazıları ise tamamlayamadan durdurulmuştur. Görev verildiğinde deneklerde bir gerilim oluşmuştur. Görev tamamlandığında bu gerilim dağılmış Görev tamamlanmadığında görev yeniden hatırlanmıştır. Bunun sonucunda deneklerin tamamlanmamış görevleri tamamlanmış olan görevlere göre daha kolay hatırladıkları görülmüş ve bu etki Zeigarnik etkisi (Zeigarniceffect) olarak diğer çalışmalarda kullanılmıştır (Aslay, 2002). Öğrencilerle ilgili yapılan bir araştırmaya göre başarılı, benlik algısı yüksek olan öğrencilerin çözdükleri bir testte çözemedikleri sorulara daha çok odaklandıkları ve hatırladıkları, başarısı ve benlik algısı düşük olan öğrencilerin ise çözdükleri sorulara odaklandıkları ve daha iyi hatırladıkları saptanmıştır.

Sosyal ihtiyaçlar sonradan ve deneyimle birlikte kazandığımız ihtiyaçlardır. Öğrenme ve deneyimlere bağlı olarak başarı, bağlantı, sosyallik, eğlenme, dinlenme, yardım etme, özgür hareket etme ve beslenme gibi pek çok sosyal ihtiyaçlarımız vardır (Geniş, 2004).

2. 2. 2. 1. Sabit Denge (Homeostasis) Kuramı

Canlı varlıkların hayatlarına devam edebilmeleri için vücut ısı, gıda su, hava, kandaki şeker vb. belli bir sınırdan olmalıdır. Bunların azalması ya da çoğalması vücut dengesinin bozulmasına sebep olur ve canlı hayatını devam ettiremeyecek hale bile gelebilir. Bundan dolayı vücut içerisinde bu gibi durumlar sürekli denge halinde olmak zorundadır. Organizma içerisinde en elverişli yaşam koşullarına sahip ve kendiliğinden devam edip giden bu doğal mekanizmaya homeostatik mekanizma diyoruz. Kişinin biyolojik ve psikolojik davranışlarının çoğu hayatını devam ettirmesini, kendini gerçekleştirmesini sağlayan en elverişli şartları oluşturma amacına yöneliktir. Homeostatik

dengenin bozulması organizmanın kendini rahatsız hissetmesine sıkıntı çekmesine neden olur. Bu durum canlıda bir iç gerginlik oluşturur ve bu bedenin bazı kısımlarında değişikliklere neden olur. Örneğin kişi acıktığında mide kaslarının kuvvetle gerilip büzülmesi, salya salgısı ve kişi bu durumu giderecek davranışlarda bulunur. Canlının bu eksikliği hissetmesi ihtiyaç, bu eksikliği gidermesi için oluşan güce dürtü, canlının ihtiyacını gidermek amacıyla bir davranışta bulunması eğilimine de güdü (motiv) denir (Hökelekli, 2008).

Bir binanın iç ısını dengeleyen termostat gibi homeostasis de Yaşamamız için gerekli koşulları bizim için dengede tutar. Vücutta bir şey eksildiğinde homeostasis sistemi bize bunu bildirir. Örneğin kanımızda bir şey eksildiğinde açlık hissederiz (Cüceloğlu, 2000).

İnsanların susuzluk, açlık vb. gibi temel dürtü ve gereksinimleri homeostasis kuralına göre işler. Homeostasis, sosyal, fiziksel ve biyolojik çevre gibi organizmanın şartlarıyla, beden ısı, oksijen-karbondioksit seviyeleri, glukoz ikmali, doku ısı ile hücre sıvısı arasındaki su-tuz seviyesi gibi kendi iç çevresinin şartları arasında meydana gelen farklılaşmalardan doğan dengesizliği gideren denge sistemidir (Arık, 1991, s. 123).

2. 2. 3. Henry A. Murray' in İhtiyaç Kuramı

Murray, ihtiyaçlar konusunda gerilimin azaltılması üzerinde durmuş ve Freudcu bir yaklaşımla bilinç dışına ve yetişkin üzerindeki çocukluk yaşantılarının etkisine de dikkat çekmiştir. Murray'ın Personoloji sistemi Freud'un teorisine dayanmaktadır. Murray, Freud'un id, ego ve süper ego kavramlarına farklılıklar katarak kendi çalışmasına eklemiştir. Murray'a göre (Murray, 1938) id doğuştan gelen dürtülerdir. İlkel ve şehvani dürtülerle birlikte empati, tanıma, aşk gibi sosyal ihtiyaçları da içine alır. Normal gelişimin oluşabilmesi için id' in bazı kısımları bastırılrsa da diğer kısımlarının dışa vurulması gerekmektedir. Murray'a göre ego id' in kölesi değil, tüm davranışların organizatörüdür. Ego 'id' in açığa çıkması istenmeyen kısmını bastırmakla ve istenen kısmı da açığa çıkarmakla görevlidir. Süper ego ise kültürel değerlerin benimsenmesini ve bireylerin kendi davranışlarını bu açıdan değerlendirmesini sağlar. Murray' a göre Süper ego sadece ebeveynlerin öğrettikleriyle kalmaz değil bireyin arkadaşları, sanat ve toplum yönünden de etkilenebilir. Ayrıca süper egonun gelişmesi hiçbir zaman tamamlanmaz. Bireyin yaşamı boyunca gelişmeye devam eder (Aslay, 2002). Murray' in teorisinin tam merkezinde motivasyon vardır ve bunu açıklamak için ihtiyaçlar sınıflaması (needs) yapmıştır. İhtiyaçlar organizmada gerilimin artmasına sebep olurlar ve bu gerilim sadece ihtiyaçlar karşılandığında azalabilir. Bu yüzden gerilim organizmayı harekete geçirerek davranışlarını ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirir. Murray, aralarında başarı, saldırganlık,

gruba katılma, reddetme, hükmetme ve özerkliğinde olduğu 20 ihtiyaç sıralamıştır. Murray da Freud'da olduğu gibi çocuklukta geçirilen aşamaların kişilik gelişiminde rolü olduğuna inanır. Her bir aşamada haz veren durumlar vardır ve bunların her birikompleks (complex) olarak kişilik üzerinde iz bırakmaktadır. Kompleksler kişiyi bilinçdışıdan yönlendiren davranış kalıplarıdır.

Murray, bu özellikleri aşağıdaki gibi sıralamıştır;

1. Kapalılık kompleksi (claustal complex): Çocuğun anne rahimi içerisinde korunaklı bir şekilde yaşaması.
2. Oral kompleks (Oral Complex): Anne kucağında emerken duyulan okşayıcı haz.
3. Anal Kompleks (Anal Complex): Çocuğun dışkılama sonucu hissettiği hazdır.
4. Üretral Kompleks (Urethral complex): İdrara eşlikeden hazdır.
5. İğdişlik Kompleksi (Castration complex): Çocuğun genital hazzıdır.

Murray herkesin aynı gelişim aşamalarından geçtiğine inanır (Aslay, 2002, s. 590-591).

Murray ihtiyaçların psikolojik testlerin yapılandırılması üzerinde önemli etkilerinin olduğunu ileri sürmüştür. Bu iddia özellikle Christiana Morgan ile oluşturduğu Tematik algı testinde-TAT-(Tematic Apperception Test) kendisini gösterir. Uzun yıllar Tat'ın aslında Murray'ın bir çalışması olduğu ve Morgan'ında bunun yazarı olduğu düşünülmüştü. Murray 1985 yılında bu testin geliştirilmesindeki "temel rolün" Morgan'a ait olduğunu yazmış ve test için orijinal düşüncenin sınıflarından birindeki bir kız öğrencilerinden birisinden geldiğine dikkat çekmiştir" (Bronstein, 1988' den akt. Aslay, 2002, s. 591).

Murray yansıtma tekniğini Freud'un savunma mekanizması yansıtmadan türetmiştir. Yansıtma kişi rahatsız olabileceği şeyleri başkalarına yansıtır. TAT' ta kişi anlamının ne olduğunu bilmediği farklı resimlere bakar ve onlarla ilgili bir hikâye anlatır. Böylece figürlerin tasvir ettiği güdülerini yansıtır. TAT kişiliğin farklı yönlerini araştırma ve değerlendirmede yaygın kullanılan bir tekniktir. Yine Murray'ın tanımladığı 15 ihtiyacı ölçen Edwards Kişisel Tercih Envanteri (Edwards Personal Preference Schedule) bir başka popüler testtir (Aslay, 2002).

2. 2. 4. Maslow' un İhtiyaçlar Kuramı

Abraham Maslow'a göre insanların davranışlarını etkileyen en önemli şey ihtiyaçlardır. Maslow'un yaptığı bireysel sıralamaya göre bireylerin birbirinden farklı pek çok ihtiyacının olduğunu görmekteyiz (Aytaç, 2000). Abraham Maslow insan güdülerıyla ilgilenmiştir ve insanların ve hayvanların bazı yönlerden farklı güdülere sahip olduğunu savunmuştur. Maslow, insanların ihtiyaçlarını bir merdiven basamağı gibi aşama aşama ilerleyen bir piramide benzetmiştir (Cüceloğlu, 2000). Maslow, ihtiyaçları bu piramide göre şu şekilde sıralamıştır;

1. Fizyolojik İhtiyaçlar Basamağı

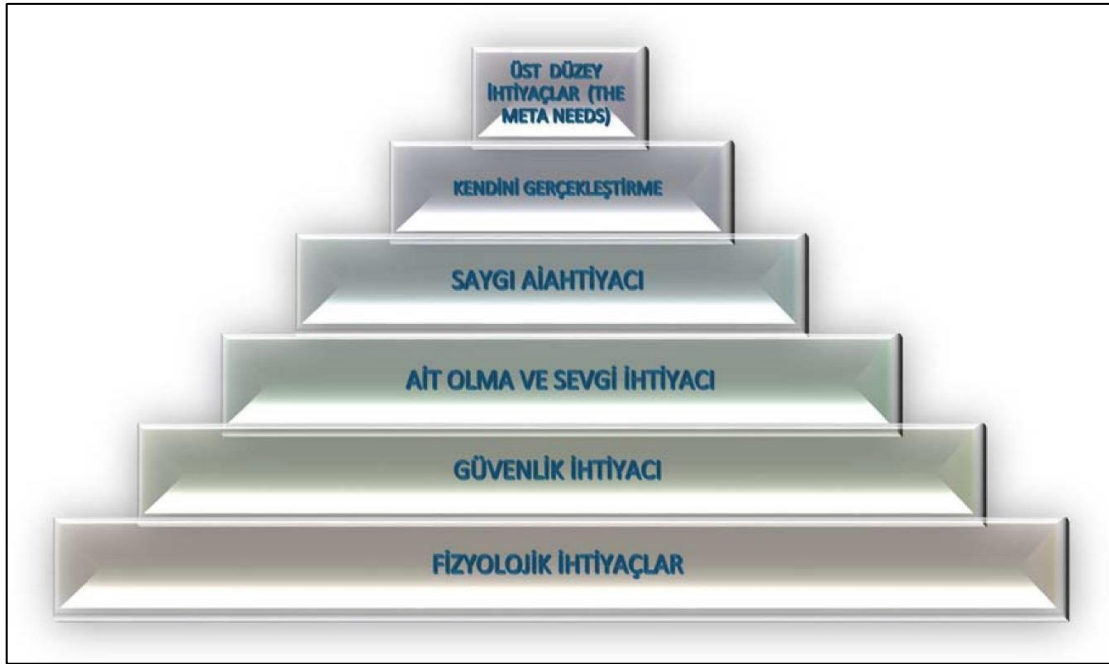
2. Güvenlik İhtiyacı Basamağı
3. Sevgi ve ait olma İhtiyacı Basamağı
4. Saygı ihtiyacı Basamağı
5. Kendini Gerçekleştirme Basamağı
6. Üst Düzey İhtiyaçlar (The Meta Needs) Basamağı

Bu sıralamada görüldüğü gibi İhtiyaçlar, alt basamaktan yani tüm hayvanlarla birlikte paylaşılan temel (ilkel) ihtiyaçlardan insana özgü daha karmaşık olan ihtiyaçlara doğru basamak basamak sıralanmıştır. Maslow' un kuramına göre temel düzeydeki bir ihtiyaç büyük ölçüde doyurulmadan bir sonrakine geçilemez. Bu hem güdülerin, hem de bireyin gelişimi için geçerlidir. Aç bir birey kendisinin ne derecede yemek yeme kurallarına uyduğu ile bu konuda başkalarının ne düşündüğü ile ilgilenmez (Ayvaşık ve Sayıl, 2002) Bu basamak sıralaması bütün insanlar için aynı olmayabilir. Önem sıralaması kişiden kişiye değişebilir. Bazı insanlar için ait olma ve sevgi daha önemliken bazıları için güvenlik daha ön planda olabilir.

Psikolojik gelişimin bu çeşitli basamaklarını geçen bir insan bu çeşitli ihtiyaçların aşamalı bir şekilde dizildiği bu sistemin farkına varan bir kişilik özelliğine sahip olur. Bu sistemin alt basamakları artık kişi üzerinde çok etkili olma Birey üst düzey isteklerini karşılamak üzere hürriyetini kazanmış olur. Yeni fikirler üretebilir ve yeni hayallere dalabilir. Böylece zihin dünyası gelişmiş bir ferdin istekleri ve hedefleri çoğalır, çeşitlenir. İstekleri alt basamaktan üst basamağa çıkmıştır yani mide seviyesinden beyin seviyesine ulaşmıştır (Hökelekli, 2008).

İçinde yaşadığı çevrede hep paradan bahsedilen bir kişinin manevi değerlerin çok fazla yer aldığı kendini gerçekleştirme basamağına geçmesi zordur. Yunus Emre'nin "Bir ben vardır benden içeri" demiştir (Işınsoy, 2012). Yunus Emre'nin bu sözü, manevi görüş ve duygularıyla yetişen, hayatın anlamını arayan, Mevlana' nın ve Yunus Emre' nin aradığı mutluluğu arayan kişi ise farklı bir gelişme gösterecektir. Dolayısıyla bu insanların güdü piramidi basamakları da farklı olacaktır (Cüceloğlu, 2000).

Maslow' un bu sıralamasına daha sonra bilme-tanım basamağı ve estetik basamağı olmak üzere iki basamak daha eklenmiştir. Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisi basamaklar halinde şekil 1. 'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Abraham Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi

2. 2. 4. 1. Fizyolojik İhtiyaçlar

Abraham Maslow' un piramidindeki en alt basamaktır. Bu basamakta insanların hayatlarını ve nesillerini sürdürebilmeleri için karşılamaları zorunlu olan temel ihtiyaçlar vardır. Bunlara birincil ihtiyaçlar ya da evrensel güdülerde diyebiliriz. Çünkü bunlar tüm canlılar için doğuştan gelen ihtiyaçlardır İnsanlar bu basamaktaki ihtiyaçlarını doyumadan bir sonraki basamağa geçemezler. İnsanlar Yemek, içmek, uyumak, cinsellik nefes alma, boşaltım, dinlenme, vb. gibi ihtiyaçlarını doyumadan sevgi, saygı, özgürlük vb. gibi ihtiyaçlarla ilgilenmezler. Bu ihtiyaçların %100 doyumulmasına gerek yoktur. Bir defalık da olsa doyumlanması ile ihtiyaç ertelenir ve yeniden ortaya çıkana kadar başka basamaklara geçiş sağlanabilir. İnsanlar aynı anda hem aç hem yalnız olsalar ilk önce açlıklarını gidermeye çalışırlar. Çünkü insanların ilk karşılaması gereken ihtiyaçları biyolojik ihtiyaçlardır ve diğer bir basamağa geçebilmek için belli bir oranda bu ihtiyacı karşılaması gerekmektedir. Hayatımızı devam ettirebilmemiz ve vücut dengemizi sağlayabilmemiz için su içmeliyiz, bazı gıdaları almalıyız. Nefes alabilmemiz içinde oksijene ihtiyacımız var. Bunlar bizlerin yaşamsal ihtiyaçlarımızdır. Bunlar olmadan fiziki varlığımızı devam ettiremeyiz. Bu ihtiyaçlar aynı zamanda diğer canlılarla da ortak yönlerimizdir. Bu ihtiyaçlar canlıların hayatları boyunca sürer.

Yemek, su, cinsellik, uyku vb. gibi ihtiyaçlara fizyolojik ihtiyaçlar diyoruz. Evi ve işi olmayan bir insan ilk olarak bu ihtiyaçlarını karşılamakla ilgilenir (Geniş, 2007). Fizyolojik ihtiyaçlara biyolojik güdülerde denmektedir. Bunlardan en önemlisi olan açlık güdüsü

vücutta kimyasal değişikliklere neden olur. Mide kasları kasılıp hareket etmeye başlar, Pankreas, insülin salgılar ve kandaki şekeri azaltır. Bu değişiklik beynin tabanına yakın bir yerde olan hipotalamusun alt iç bölgesini (ventromedial) uyarması ile açlık beyin tarafından algılanır ve kandaki şeker düzeyinin yeterli seviyeye ulaştığı hipotalamusun diğer bölgesi lateralhipotalamus tarafından algılanıncaya kadar vücudu yemek yeme davranışında bulunması için motive eder. Yeme davranışı sadece fizyolojik etkilerden değil psikolojik etkilerden de kaynaklanabilmektedir. Bunlara örnek olarak depresyon geçiren bir bireyin yemek yemek istemesini, Kalabalık bir yemek masasında oturan birisinin acıkmadığı halde yemek yemek istemesini örnek verebiliriz. Psikolojik etkiler yeme davranışını olumsuzda etkileyebilir. Obeziteye, anoreksianevroz' a ve bulimia gibi yaygın hastalıklara sebep olabilir (Sayar ve Dinç, 2009). Bütün canlı varlıklar hayatta kalma güdüsüne sahiptir. İspanyolca ganas kelimesi çok sıkı çalışma, pes etmeme arzusu ve hayatta kalabilmek için elinden ne geliyorsa yapmak anlamına gelir. Bu mücadele güvenliği de içine alır. Bundan dolayı ganas' ın yüksek olması insanlar için önemli bir niteliktir. Hayatta kalmanın bir diğer yönü türlerin hayatta kalmalarıdır. Bunun temelinde de cinsel arzular yer almaktadır. İnsanların ve hayvanların hayatta kalması arasında farklılıklar vardır. İnsanlar geçmiş, şimdi ve gelecek arasında tüm ihtiyaçların farkına varabilmektedir. Hayvanlar ise tamamen içgüdülerine göre hareket etmektedirler. Hayatta kalmak da dâhil olmak üzere insanlar için bir seçim teorisi vardır. Ve yine insanların oluşturdukları bir dış kontrol vardır. Örneğin; aile büyüklerinin küçüklerden istediği pek çok şey olabilir ve onlarda büyükleriyle iyi geçinmek adına bunları kabul eder, yaparlar. Bu toplum içerisinde de olabilmektedir. Bu günkü toplum içerisindeki şiddete baktığımız zaman insanların birbirleriyle iyi anlaşmalarının hayatta kalmalarıyla yakından ilgisi olduğunu söyleyebiliriz. Zamanla sevgi besleyenlerin, güç sahibi olanların hayatta kalma açısından diğerlerine oranla daha iyi bir şans yakaladıkları gözlenmiştir. İnsanların hayatta kalmalarının kolay olabilmesi için başka insanların egemenliklerinden de kurtulmaları gerekti ve bu şekilde sevgi, güç, özgürlük zamanla insanlar için ayrı bir ihtiyaçlar haline geldi (İzmirli, 2005).

2. 2. 4. 2. Güvenlik İhtiyacı

Fiziksel ihtiyaçtan hemen sonra güvenlik ihtiyacı gelmektedir. Canlı hayatta kalabilmek için fizyolojik ihtiyacı giderdikten sonra kendisini dış çevreden gelebilecek zararlara karşı korumak da isteyecektir. İnsanların sıcaktan, soğuktan, fiziksel ve duygusal tehlikelerden korunmaya çalışması. Kişinin iş güvenliğini sağlamaya çalışmasıdır. Çalışanların ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan sendikaları buna örnek verebiliriz (Aytaç, 2000). Suç oranının yüksek olduğu tehlikeli bir mahallede yaşayan insanların öncelikli

yapması gerekenler güvenliklerini sağlamaktır. Emin ve güvenli bir şekilde yaşamının yollarını bulmaları gerekir. Ondan sonra bir üst basamağa geçebilirler (Geniş, 2007).

2. 2. 4. 3. Ait Olma ve Sevgi İhtiyacı

Diğer insanlarla bağlantı kurma ve onlar tarafından kabul görme ihtiyacı ihtiyaçlar hiyerarşisinde üçüncü basamak olan sevgi ve ait olma basamağına ait ihtiyaçlardır. Ciddi ve anlamlı ilişkiler oluşturmaya çalışan ergenlik döneminde olanlar ve genç yetişkinlik döneminde olanlar, ait olma ve sevgi ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadırlar (Geniş, 2007). Herkes arkadaşlık kurma, bir gruba dâhil olma ve kabul edilme gibi ihtiyaçlara sahiptir. Diğer insanlarla birlikte olmak, onlarla yardımlaşmak bu ihtiyacın tatmin edilmesini sağlar. İnsanlar sevgi ve güvenlik ihtiyaçlarından dolayı diğer insanlarla birlikte olmak isterler (Aytaç, 2000).

Birçok kitabın, oyunun ya da operanın konu olarak aldığı sevgi ve aşk konusu genellikle iyi başladığı halde çoğu mutsuzlukla bitmektedir. Çünkü aralarına suçlama, eleştiri, şikâyet, kıskançlık ve birbirini kontrol etme isteği girmiştir. Bu başlangıçta iyi olan ilişkinin kötüleşmesine sebep olmuştur. Sevginin azalmasına sebep olan şeyler, sadakatsizlik, cinayet, intihar ve akıl hastalığıdır. İnsanlar hem sevgi hem de bir bağlılık arayışındadırlar. Normal arkadaşlıklarda bunun gibi sorunlar yaşanmaz. Arkadaşlık kurmak ve devam ettirmek daha kolayken, ihtiyaçlar içerisinde bulunan sevgi ve aşk insanların hayal kırıklığı yaşamalarına sebep olabilmektedir. Birbirlerini kontrol altına almaya, değiştirmeye çalışan bireylerin birbirlerini sevmeleri zorlaşmakta ve neredeyse imkânsızlaşmaktadır. Evlilik ve cinsellik devam ederken hayatlarında aşk ve sevginin yeri azalır. Zamanla bireyler hissettikleri yalnızlık için birbirlerini suçlamaya başlarlar. Anne baba ve çocuklar diğerlerinin vermeye istediğinden fazlasını beklerler. Her iki tarafta dış kontrol kullanmaya çalışıldığında aile dağılır. Taraflar bu kontrolü devam ettirmeye çalışıldığında da önüne geçilemez fikir ayrılıklarına sebep olur. Bu ailelerin problemlerinin çözümünde her iki tarafta kontrolü bırakarak seçim teorisini kullanmalıdır (İzmirli, 2005).

2. 2. 4. 4. Saygı İhtiyacı

İnsanların orta yetişkinlikte kazanmaya başladığı başarı, yeterlilik, onay ve tasdik kazanma gibi ihtiyaçlarıdır. İnsanların hedeflerine ulaşmaya çalışması, kariyer yapması bu basamağın özelliklerini karşıladığını gösterir. Kişisel başarı ve sosyal kabulgörme bu basamakta yer alır (Geniş, 2007). Bu ihtiyaç sosyal aktivitelerle karşılanmaktadır. Bağımsızlık, itibar görme, başarı, başkalarını idaresi altına alma, sahiplik gibi ihtiyaçları içerir. Takdirle ilgili ihtiyaçlarsa; benliğine güvenme, başarı, sosyal onay, statü ihtiyacı,

önemli sayılma, saygınlık kazanma, sosyal onay görme, dikkat çekme, bilgili olma gibi ihtiyaçlardır. İş ortamındaki otorite ile ilgili sembol ise şirket arabası, büroda kullanılan halı, masa ya da özel yazıcıları sayabiliriz (Aytaç, 2000).

2. 2. 4. 5. Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı

İnsanların açık, susuzluk vb. gibi somut motivelerinin yanında daha soyut olan kendini gerçekleştirme, bilgilenme gibi motivelerde vardır. Bunlar sonradan öğrenilmişlerdir ve 2. seviye dürtüler olarak adlandırılırlar. Klasik koşullanma ile kazanılırlar (Arkonaç, 2005). Kendi potansiyelimizi tamamen kullanmaya çalıştığımızda yolumuza çıkan engeller bizim hayal kırıklığına uğramamıza sebep olur. Örnek verecek olursak: İşletme konusunda mastır bile yapsanız gerçek ilgi ve yeteneğiniz müzik ise kendinizi tatmin olmuş görmezsiniz. Maslow en önemli ihtiyacın benzeri bulunmayan bir kişi olarak sahip olduğumuz potansiyelimizi geliştirmek ve onun en iyi düzeyine ulaşmak olan kendini gerçekleştirme olduğunu söyler. Fakat insanların bu seviyeye ulaşması çok zordur. Bu seviyeye ulaştığı söylenebilecek kişiler arasında Abraham Lincoln, Albert Einstein, Elanor Roosevelt ve Martin Luther King gibi isimleri sayabiliriz (Geniş, 2007). Kendini gerçekleştirme düzeyine, potansiyelinin tamamını kullanabilen çok az sayıda insan geçebilmektedir. Bu seviyedeki insanlar diğer insanlardan gözle görülebilir farklılıklar göstermektedirler. Clayton Alderfer 'e göre insanı harekete geçiren 3 ihtiyaç vardır ki bunlar; fizyolojik ihtiyaçlara eklenen var olma ihtiyacı, sosyal ilişki, aidiyet ve özgüvene eklenen bağlılık ihtiyacı ve insanların tüm kapasitesini geliştirmesini sağlayan kendini gerçekleştirme ihtiyacı (Sayar ve Dinç, 2009).

Maslow' un kendini gerçekleştirme basamağına herkesin ulaştığını söyleyemeyiz. Bu basamaktaki insanlar yaşadıkları hayattan zevk alan ve anlamlı bulan kişilerdir. Hayatlarının her anını doya doya yaşarlar. Kendilerini özgür hisseder ve hayata iyimser bakarlar. Buna örnek olarak büyük ressamaları, filozofları, yazarları vb. gösterebiliriz. Bu insanlar genellikle en üst seviyede duygu ve deneyimler yaşarlar. Aynı zamanda kendini gerçekleştirmemiş insanlar da zaman zaman bu duyguları yaşayabilirler. Kendini gerçekleştirmiş kişiler olmasak da kısa zamanlı doruk yaşantılarımız (peakex-perience) olabilir. Bize verilen görevi tam yaptığımızda, başkalarına karşılık beklemeden yardım ettiğimizde, karşılık beklemeden, kıskanmadan sevdiğimizde kısa zaman içinde olsa bu doruk yaşantıları yaşarız (Cüceloğlu, 2000).

İnsanların kendilerini geliştirmesi ve yaratıcı olması gibi kapasitesini doldurma, kullanma, yeteneklerini sonuna kadar kullanma dürtüsüdür. Gelişme ve kendini ifade etmektir. İş çevresinde Yetenekli olanlar, profesyonel çalışanlar ve yöneticiler bu ihtiyaçlarını daha iyi karşılarken iş çevresinde çalışanlar bu ihtiyaçlarını karşılamak için

çok az imkân bulabilmektedirler. Bireyin kendi kendine ulaşacağı başarı ya da başarısızlık kendini gerçekleştirme ihtiyacı ile ilgilidir (Aytaç, 2000).Kişi kendisine en çok uyan bir alanda mükemmele ulaşamadığını düşündüğü sürece bu ihtiyaç kendini ara ara hissettirecektir. Ressam resim yapmalı, müzisyen müzik bestelemeli, şair şiir yazmalı ve hepsinde kendi alanında mükemmele ulaşmaya çalışmalıdır (Dereli, 1995).

Maslow, kendini gerçekleştirmeyi; yeteneğin, kapasite ve gücün son noktasına kadar geliştirilip, bunlardan yararlanılması şeklinde tanımlamıştır. (Harper, 1970).

Maslow' a göre verimliliği başarılı bir şekilde sağlayabilmek için insan gücü potansiyelini bir üst seviyeye çıkaracak şekilde insanların ihtiyaçlarını karşılayarak çalışma ortamında güveni sağlamak başarısızlığı ortadan kaldıracaktır. Bu durum kişilerin potansiyelini en iyi şekilde kullanmalarını, sağlıklı ve mutlu olmalarını, verimin artmasını sağlar (Aytaç, 2000)

2. 2. 4. 6. Üst Düzey İhtiyaçlar (The Meta Needs)

Maslow insanların kendini gerçekleştirme (self-actualization) eğiliminde doğduğunu söyler (Maslow, 1970). Bu basamak insanların tüm yetenek ve niteliklerini aktif olarak kullandığı geliştirip gerçekleştirdiği bir basamaktır. İnsanların bu basamağa gelebilmesi için diğer seviyelerdeki ihtiyaçlarının hepsini karşılamış olması gerekir. Bu insanlar nüfusun yaklaşık %1'inden azdırlar ve genellikle orta yaşta ya da daha yaşlıdırlar ve nevrozlardan uzak insanlardır. Maslow bu seviyeye ulaşabilmiş, psikolojik olarak sağlıklı olduğunu düşündüğü bu insanların özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamıştır;

1. Nesnel olan gerçeklik algısına sahip olmak
2. Kendi yaratılışını var olduğu şekliyle kabullenmek
3. Kendini bir tür işe adayan, sorumluluk sahibi olan
4. Sade ve doğal davranışlara sahip olan
5. Bağımsızlık sahibi, özerk ve mahremiyet ihtiyacı olan
6. Yoğun mistik ve doğaüstü deneyimlere sahip olan
7. Tüm insanlara yönelik empati ve sevgi besleyen
8. Konformist bir yaşam tarzına direnmek
9. Demokratik bir karakter yapısına sahip olmak
10. Yaratıcılık özelliğinin bulunması
11. İleri seviyede sosyal ilgiye sahip olmak (Bu düşünceyi Adler' den ödünç almıştır) (Aslay, 2002).

"Kendini gerçekleştirme bireyi motive eden en önemli dürtüdür." (Rogers, 1961). Doğuştan gelen bir özelliktir fakat çocuklukta geliştirilebilir ya da engellenebilir. Çocuğun benliğinin olumlu yönde gelişmesinde anne ve çocuk arasındaki ilişki çok önemlidir. Eğer

anne çocuğun, koşulsuz sevgi (positiveregard) ihtiyacını karşılamışsa çocuk iyi bir kişilik geliştirmeye başlar. Anne çocuğuna sevgisini sadece yapacağı uygun davranış karşılığında verirse çocuk bunu içselleştirir ve bir kısmının reddedileceği düşüncesiyle benliğini tamamen dışa vurmaz. Sadece belirli durumlarda kendini değerli hisseder. Psikolojik sağlık halinin oluşmasında en önemli şey çocuklukta koşulsuz sevginin alınmasıdır. Kendini gerçekleştirmiş bir insanın psikolojik olarak sağlıklı olabileceği en üst seviye ulaşılmış olması gerekir. Bu konuyla ilgili Rogers' in kavramı da Maslow' un kavramına benzemekle birlikte bazı küçük farklılıklar vardır. Rogers' e göre kendini tam olarak gerçekleştirebilen kişilik özellikleri aşağıda sıralanmıştır;

1. Tüm deneyimlere açık olabilmesi.
2. Her anını dolu dolu yaşayabilmesi.
3. Bireyin başka insanların düşünceleriyle değil, kendi mantığı ve içgüdüleriyle davranabilme yeteneğine sahip olması.
4. Düşüncelerinde ve davranışlarında özgürlük duygusuna sahip olması.
5. İleri düzeyde yaratıcılığının olması.

Rogers' a göre insanlar kendilerini tam olarak ifade edebildiklerinde, kendilerini gerçekleştirmektedirler fakat tam olarak gerçekleştirdiklerini söyleyemeyiz. Çünkü bireyler zaman içerisinde sürekli değişim ve gelişim halindedir (Rogers, 1961).

Maslow' a göre İnsanlar fiziki ihtiyaçlarının yaklaşık olarak % 85 oranında, güvenlik ihtiyacını yaklaşık olarak %70 oranında, ait olma ihtiyacını, %50 oranında, saygı ihtiyacını yaklaşık olarak % 40 oranında ve ihtiyaçlar hiyerarşisinin en son basamağı olan kendini gerçekleştirme ihtiyacını da yaklaşık olarak % 10 oranında karşılayabilmektedir. Maslow' a göre hiçbir birey bütün ihtiyaçlarını %100 karşılama olanağına sahip değildir. İnsanlar en üst basamağa bile çıksalar temel ihtiyaçları için yine önceki basamaklara dönmek zorundadırlar.

Maslow' a göre üst düzey davranışlar (değerler) Şekil 2.' de verilmiştir. (Maslow, 1971' den akt., Calvin vd., 1985, s. 210)

DOĞRULUK	•Dürüstlük,gerçekçilik,açık olma, zenginlik, gereklilik, güzellik, temizlik ve saflıkla ilgili bütün kelimeler.
İYİLİK	•Doğru,arzuedilebilir,gerekli,adaletli,hayırsever, dürüst
GÜZELLİK	•Doğruluk,canlılık,kolaylık,zenginlik,bütünlük, tamamlama, eşsizlik,dürüstlük
BÜTÜNLÜK	•Birliktelik, bütünleşme, birlikte olma eğilimi, birbirine bağlanma, kolaylık,organizasyon, yapı, düzen, birlikte çalışma
BÖLÜNME-ÜSTÜNLÜK	•Kabul edilme, kararlılık, bütünleşme yada bölünmenin üstünlüğü, birlikte çalışma.
CANLILIK	•Süreç, spontan, kendini ayarlama, tam fonksiyon, devamlı değişiklik, kendi özünü ifade etme
EŞSİZLİK	•Kişilik,karşılaştıramama,yenilik, dünyada başka hiçbirşey gibi nitelikli olma
MÜKEMMELLİK	•Sadecedoğruluk,bütünleşme,ötesinde hiçbirşeyin olmadığı durum gereksiz hiçbirşey,eksikliğin olmadığı hiçbirşey
ZORLUK	•Kaçınılmazlık, onun tamamen var olduğu gibi bir şeye gereksinim duymak,
TAMAMLAMA	•Bütünlük,sonuç, kesinlik,yerine getirme,
ADALET	•Dürüstlük, gereklilik, zorluk,kaçınılmazlık
DÜZEN	•Yasalara Uygunluk, doğruluk, uzlaşmanın mükemmelliği
KOLAYLIK	•Dürüstlük,gereklilik,ekstra ya da gereksiz hiçbirşeyin olmadığı durum
ZENGİNLİK	•Farklılık,güçlük,karışıklık, hiçbirşeyin eksilmediği ya da gizlenmediği ve her şeyin eşit derecede
GAYRETSİZLİK	•Rhatlık, gayretin azlması, zarafet, mükemmel ve güzel kalma
ŞAKACILIK	•Neşe, zevk, eğlence, şenlik, mizah, taşkınlık
KİŞİSEL YETERLİLİK	•Özerklik,bağımsızlık,onunkendisini yönetmesin den diğer herhangi bir şeye ihtiyacın olmadığı nitelik, kendini keşfetme, kendi kuralları ile yaşama

Şekil 2. Maslow' a göre üst düzey davranışlar (değerler)

2. 3. Motivasyon Kavramı

Güdüleme, organizmanın bir güdünün etkisiyle harekete geçme sürecidir. Yani bireyin bir amaca yönelmesidir. Canlıların her çeşit davranışının yönünü belirleyen, bireyi belirli bir davranışa yönelten dürtüye tıp dilinde "Motivasyon" denir (Erkul, 1996).

Allport "işlevsel özerklik" (functional autonomy) kavramını ortaya koymuş ve normal yetişkinlerde motivasyonu açıklamaya çalışmıştır. Bir motivin işlevsellik açısından çocukluk yaşantısıyla bağlantılı olamayacağını belirtir. Allport'a göre ekilen tohum nasıl daha sonrasında kendi kendine yetişiyor, kendini yönlendiriyorsa insanlarda çocuklukta yaşadıklarından bağımsız hareket edebilirler, kendi kendilerini istedikleri gibi yönlendirebilirler. Meslek sahibi kişiler ilk başlarda para ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla işlerine motive olurken belli bir maddi yeterliliğe sahip olup kendine güvence sağladıktan sonrada da çok çalışmaya devam edebilirler. Allport bu durumun insanların şuan buldukları eylemlerin niyetlerine göre olduğunu belirtmektedir (Allport, 1961).

Psikologlar, genel olarak iki tip güdülenme kuramından bahsederler. Bunların farklılıkları güdülenmenin geldiği yerdir. Güdülenmenin sebebi ve güdülenmenin davranışı nasıl denetlediği ile ilgilidir. Bunlardan biri dürtü kuramıdır. Bunlar güdülenmenin içsel faktörleridir. Açlık, susuzluk gibi temel psikolojik gereksinimlerdir. İkincisi ise güdülenmenin teşvik kuramıdır. Bunlarda dışsal olaylar ya da arzu nesnelere rolünü açıklarlar. Yiyecek, içecek, cinsel partner, başkalarıyla ilişki, saldırı amacı, itibar, para, başarı ödülü birer teşviktir. Teşvikler bir anlamda güdülenmemizin hedefleridir diyebiliriz (Alogan, 1999). Gdü insanın iç dünyasında gizlidir ve dışarıdan kolayca fark edilemez. Bunun için kişinin davranışlarını anlamak için bazı durumlar göz önünde bulundurulmalıdır. Hayati Hökeleli bunları şu şekilde sıralar;

1. Biyolojik özellikler: Kişinin yaşı ve gelişim aşaması (bebek, çocuk, ergen, genç yetişkin...) cinsiyeti, zekâ düzeyi, kişinin özel ilgileri ve yetenekleri.
2. Geçirilmiş yaşantılar: Eğitim ve öğretim durumu, kişinin başından geçen olaylar, edinilen alışkanlıklar, kişinin işi ve mesleki durumu.
3. O anki duygu durumu: Sevinçli mi, yoksa üzüntülü mü? İstekliliği, isteksiz mi? Aç mı, tok mu? Yorgun mu dinlenmiş mi? vb. olma durumu.
4. İçinde bulunulan toplum şartları ve fiziki çevre: Isı, ses, ışık vb. kişi üzerindeki etkisi. Bireyin yalnız olması ya da bir toplum içerisinde bulunması vs. (Hökeleli, 2008)

İnsan güdülerinin geneli bilinç dışıdır. İnsan gerçek güdüsünün ne olduğunu ve bunun hedefini bilmez. Kişi davranışlarına bazı sebepler bulabilir fakat bunlar davranışların gerçek nedenleri değildir. Bundan dolayı bir gözlemci için bir davranışın arkasında yatan güdüleri saptaması çok zordur. Bilinç dışı güdülenmenin bir başka örneği de insanların çoğunun farkında olmadıkları alışkanlıklar edinmeleridir. Karmaşık güdüler de aynı işlevi görebilir fakat alışkanlıklar kadar kolay gözlenemezler. Bilinç dışı güdülenmede üçüncü etken Freud'un kullandığı bastırma (repression) olabilir. Kişi

istememediği bir güdüyü fark etmez. Örneğin bir kişinin abisinin başarısıyla övünen annesini sevmemesi, onu kıskanması vb. böylece bu düşünceyi bastırıp yok sayar yani zihin dışına iter (Karakaş, 1999). Motivasyon, organizmanın psikolojik ve fiziki ihtiyaçlarını karşılamak için ihtiyaç ve arzular doğrultusunda davranışların amaca yönelmesi sürecidir. Bu süreçte fizyolojik ve başarı güdüsü olmak üzere iki tür güdüden bahsedebiliriz. Fizyolojik güdüler (dürtü); yeme, içme, sıcaklık, barınma gibi insanların hayatta kalmasını sağlayan temel ihtiyaçlardır. Başarı güdüsü ise ikincil güdüler olarak adlandırılır. Başarı, sevgi, sosyal onay statü gibi sonradan kazanılmış güdülerdir (needs). Motivasyon bazı psikologlar tarafından ikiye ayrılmıştır. Bunlar; İçsel motivasyonlar ve dışsal motivasyonlardır. İçsel motivasyonda eylemin kendisi motivasyon sebebidir. Oyunu buna örnek olarak verebiliriz. Çocuklar oyun oynarlarken bundan keyif alırlar ve eylemi yapmak için başka bir sebep aramazlar. Dışsal motivasyonda, eylemin sebebi sonunda ne kazanılacağına bağlıdır. Çocuğun annesinden dondurma almak için ders çalışmasını buna örnek gösterebiliriz (Sayar ve Dinç, 2009). Motivasyon, organizmayı harekete geçiren ve yöneten ihtiyaç, istek, heves, merak ve heyecan gibi etkenlerle ilişkilidir. Bundan dolayı motivasyon, davranışın ortaya çıkmasında çok önemlidir. Fakat motivasyonun davranışı oluşturma mekanizması hakkında ayrıntılı bilgiye sahip değiliz. Hayvanlarda davranışın oluşması sırasında biyolojik ödüller işe yarayabilir fakat insanlarda durum daha karmaşıktır. İnsanların kendi bilinçlerinin farkına varmaları sembolik tasarımlarda bulunabilmeleri yapacakları pek çok şeyde onların hedefler koymalarına ve bu hedefler doğrultusunda çalışmalarına imkân sağlamaktadır. Sembolik düşünce planında yaptığı eylemlerle amaçladığı ödül arasındaki ilişkiyi kurabildiğinde hiçbir ödül olmasa da hatta olumsuz şartlar, engeller olsa da çalışmasına devam eder, öğrenir ve hedefe ulaşmaya çalışır. İnsan yaptığı işi en yüksek kalitede yapmayı kendisi için hedef oluşturmuşsa sonunda ödül olmasa da, hatta geçim sıkıntısı içerisinde olsa da her türlü şarta katlanıp hedefine ulaşmak için çaba gösterir. Buna göre ödül dışarıdan gelen bir şey değil kişinin kendisinin kendisine oluşturduğu zihinsel bir değerlendirme standardıdır. Kendi yaşadığı zaman içerisinde takdir görmediği halde hayatını sanatına, fikirlerine adayan bir ressamı ya da filozofu buna örnek verebiliriz (Özakpınar, 2000)

Güdülenme üç aşamalı bir süreçten oluşmaktadır: Birincisi ihtiyaç ve isteğin uyanmasıdır ki bu kişiyi belirli bir hedefe itmektedir. İkincisi kişinin istek ve hedefine ulaşmak için bir davranışta bulunmasıdır. Üçüncü aşama ise Kişinin hedefine ulaşmasıdır. Yaşadığımız dünyada dış kontrolü ve gerçek tanımlamasını güçlü olanlar yaparlar. Bu durum başkalarına zarar verebilir. Örnek; çocukları sınıfta bırakmanın doğru olduğuna inanan öğretmenlerin bulunmasıdır. Gücü iyi ya da kötü yapan şey nasıl elde edildiği ve nerede ne şekilde kullanıldığıdır. Her şey güce göre belirlenir: Sosyal konum, not,

komşular, oturulan evler, giyim, araba vb. Hatta bu artık bir güç savaşına dönmüştür. Ve bunu öne çıkarmak ve başkalarını ezmek adına yapmak bazı insanlar için bir hayat tarzı haline gelmiştir. Bazı insanların kullandıkları güç bazıları için tehdit unsuru olabilir ve insanlar kendini tehdit altında hissederler. Bunlar onlara acı vermekle kalmaz özgürlüklerini kısıtlar, insanı insan yapan özelliklerinden birini yani yaratıcılıklarını kaybetmelerine sebep olurlar. Kendimizi ifade etme özgürlüğümüz yoksa yaratıcılık bize acı verir. İhtiyaçlarımızı başkalarınıninkine zarar vermeden karşılama özgürlüğüne sahibiz. Yaratıcılığımızı kullanırken hem kendimiz için hem de başkaları için yararlı olacak şekilde kullanmalıyız. Kendilerini özgür hisseden yaratıcı insanlar bencil olmazlar ve kendilerinde olanı severek başkalarıyla paylaşırlar (İzmirli, 2005).

Eğlenme ise öğrenmenin sonunda hak edilen bir ödüldür. Bebekler kahkahalarla gülerken hem eğlenirler hem de öğrenirler. Bebekler başlangıçta karşısındaki kişinin başkası olduğunu algılayamaz ve kendisi olduğunu zanneder. Fakat daha sonra bunun ayırımına varır. Bizler diğerlerinden farklı olduğumuzu bilmeli ve başkalarının da bize ait olmadığını kabul etmeliyiz ve buna göre davranmalıyız. Bunu ne kadar erken öğrenirsek o kadar iyidir. Birbirimizle iyi geçinmek için çok çaba göstermeliyiz. Bunun en iyi yolu birlikte eğlenirken öğrenmektir. Bütün başarılı ve uzun dönemli ilişkilerin temelinde bu vardır. Bir evlilik sona ererken ilk eğlence ölür. Eğlenmek tatmin olması en kolay ihtiyaçlardan biridir (İzmirli, 2005). Organizmanın davranışlarını tekrar etme olasılığını arttıran uyarılara pekiştirme diyoruz. Bilişselciler anlama, bilme ve düzen ihtiyacının organizmayı motive ettiğini söylemektedirler. Hümanistlere göre ise motivasyon insanın sahip olduğu doğal bir eğilim ve bir bütün olarak potansiyelini geliştirmek için yaptığı tüm eylemlerdir ve bütün insanlar motivasyona sahiptirler (Özdemir ve Özdemir, 2011).

Kişilerin motive olmalarında amaç ve beklentilerin önemi büyüktür ve davranışlarının şekillenmesi de bir anlamda buna göre olmaktadır. Bu motivler eğitim alanında da kullanılabilir. Eğitim ve öğretim de en önemli kavramlardan biri motivasyondur. Eğitim performansının kalitesini etkileyen bir kavramdır. Motivasyon, psikolojinin en çok ilgilendiği konulardan biridir. Harekete geçme eşiği, temel ihtiyaçları karşılama, bağlanma, homeostasi kuramı, limbik-organik (beyin bölgesi) açıklamalar, sosyal pekiştireçler, ödüller ve cezalar, model alma, gereksinim oluşturma, öğrencinin öğrenme amacı oluşturma, enerjiyi dengeli dağıtma, süreklilik gibi temel davranışların organizatörü motivasyondur. Bu kavram psikoloji, eğitim ve öğretim, öğretmenlik eğitimi açısından psikolojinin ayrıntılı olarak incelediği bir kavramdır (Özmen ve Ekiz, 2013).

Eğitim ve öğretimin kalitesi bireyin motivasyonuna bağlı olarak artar yada azalır. Bundan dolayıdır ki Eğitim ve psikoloji için motivasyon kavramı çok önemlidir. Eğitimde motivasyon için sosyal pekiştireç, ödül-ceza vs. kullanılmaktadır. Öğrenciyi motive etmek

için, davranışların sürekliliği için, öğrenme amacı oluşturulur. Bununla ilgili Öğretmen ve öğrenci yetiştirme sürecinde birçok motivasyon kaynakları kullanılmaktadır. Okulda öğrencileri motive etmek için okul, ceza ve ödül verme dışında öğrenciye kendi seçimlerini belirleme, kendi sorumluluklarını alma gibi yetenekler edinmelerini ve bunları sürdürmelerini de sağlamamız gerekmektedir. Bu bağlamda öğrencilere bu özellikleri sağlayabilecek ve geliştirebilecek bu yeteneklere sahip, öğretmenler yetiştirmek önem arz etmektedir.

2. 4. Yaşam Doyumu Kavramı

Yaşam doyumu, insanların duygularıyla yaptıkları davranışları bilişsel olarak bilmesi ve bunu öznel olarak değerlendirmesidir. (Diener, 1984)

Buna göre diyebiliriz ki Bütün insanların yaşamı algılamaları yorumlamaları, ondan beklentileri farklıdır. Bu Görsel Sanatlar Öğretmeni adayları ve öğretmenleri içinde geçerlidir. Bunun yanında çevresel şartlar, yaşam standartları ve günlük hayatta karşılaştığımız tüm durumlar bizim hayata bakış açımızı, kararlarımızı, hayattan memnuniyet durumumuzu etkilemektedir.

Yaşam doyumu, insanların kendi yaşadıkları hayatla ilgili sahip oldukları genel değerlendirmeler ve yargılardır. İnsanların yaşam doyumu konusunda öznel yargılarının oluşmasını etkileyen pek çok faktör vardır. Bununla ilgili belli başlı yaşam standartları vardır. Kişi kendi düşüncelerine göre uygun olduğunu düşündüğü yaşam standartlarıyla kendi yaşam standartlarını karşılaştırır ve içinde bulunduğu yaşam standartları hakkında bir yargıya varır. (Diener ve Ark. 1985) Bu standartlar kişinin kendi oluşturduğu, önem verdiği ya da çevresindekiler tarafından oluşturulan genel yargılarla oluşan standartlar olabilir. Aynı zamanda birey başarısını arttırmak için farklı standartları da benimsemiş olabilir. Bunun için bireyin yaşam alanlarından belirli bir kısma bakmak yerine, Bireyin tüm yaşamını göz önüne alarak yaptığı genel değerlendirme ve yargıları dikkate almamız (Pavot ve Diener,1993)

3. YÖNTEM

Bu bölümde bu araştırmada kullanılan araştırma modeli, araştırmanın uygulandığı grup, araştırma verilerinin toplanabilmesi için kullanılan ölçme araçları ve bu ölçme araçlarının nasıl kullanıldığı ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3. 1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan Tarama Modellerinden genel tarama modelinin, ilişkisel tarama modeli kullanılmış olup korelasyonların araştırmaları ve karşılaştırmaların araştırmaları yapılmıştır (Karasar 2005). Tarama modelinin bir çeşidi olan bu ilişkisel tarama modelinde iki ya da daha çok değişkenin arasında bulunan farklılıklar ya da bu farklılıkların derecesi belirlenmeye çalışılmış, betimlemeler yapılmıştır. (Çepni, 2005). Aralarındaki ilişkiler, etkiler araştırılmıştır. Değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığı, Aralarındaki ilişkinin pozitif yönde mi yoksa negatif yönde mi olduğu araştırılmıştır (Karasar, 2005).

3. 2. Araştırma Grubu

Bu tez çalışmasının araştırma grubunu, Karadeniz Teknik üniversitesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş öğretmenliği Bilim Dalı' nda eğitim gören 1, 2, 3, 4. sınıf öğrencileri (245 öğrenci) ve Milli Eğitim Bakanlığı' nda ortaokul ve lise seviyesinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenleri (68 öğretmen) oluşturmaktadır. Araştırma grubunu gösteren tablo 1 aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Grubu

Araştırma Grubu	Cinsiyet	Kişi Sayısı	Toplam
Görsel Sanatlar Öğretmeni Adayı	Kadın	150	245
	Erkek	95	
Görsel Sanatlar Öğretmeni	Kadın	46	68
	Erkek	22	

3. 3. Verilerin Toplanması

3. 3. 1. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, anketler yoluyla elde edilmiştir ve bu veriler istatistik yöntemlerle çözümlenmiştir. Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının ve Görsel Sanatlar öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçlarını belirlemede Psikolojik İhtiyaçlar ölçeği kullanılmıştır. Ölçek M. Teresa Heckert tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması ise YPİDÖ araştırmacı tarafından yapılmıştır. Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının ve öğretmenlerinin yaşam doyumunu belirlemek için Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek Diener vd. (1985) tarafından geliştirilmiştir ve Köker (1991), tarafından da Türkçeye uyarlanması yapılmıştır. Araştırmada kullanılan bu veri toplama araçları aşağıda sıralanmıştır.

1. Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği.
2. Yaşam Doyumu Ölçeği 1 (Öğretmenleri için)
3. Yaşam Doyumu Ölçeği 2 (Öğretmen adayları için)

3. 3. 2. Veri Toplama Süreci

Veriler araştırmacının kendisi tarafından anketler aracılığı ile sağlanmıştır. Anketler Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde okuyan 1. 2. 3. 4. sınıf öğrencilerine ve Karadeniz Teknik Üniversitesinde Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü'nde okuyan 1. 2. 3. 4. sınıf öğrencilerine olmak üzere 245 öğrenciye ve Milli Eğitimde görev yapmakta olan 68 Görsel Sanatlar öğretmenine uygulanmıştır. Anketlerin uygulanabilmesi için gerekli olan izinler, resmi kurumlarla yazışma yoluyla sağlanmıştır.

4. BULGULAR

Birinci alt amaç: Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

Tablo 2. Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Değişkenine Göre Yaşam Doyumu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçlar Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait Bağımsız t Testi Analizi

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	t	p
Başarı Alt Puanı	Kadın	150	20.70	2.98	2.14	.03
	Erkek	95	19.65	4.13		
İlişki Alt Puanı	Kadın	150	18.48	2.63	1.082	.28
	Erkek	95	18.07	3.20		
Özerklik Alt Puanı	Kadın	150	19.52	2.85	.381	.70
	Erkek	95	19.36	3.31		
Başatlık Alt Puanı	Kadın	150	17.21	3.36	-1.07	.28
	Erkek	95	17.69	3.43		
Psikolojik İhtiyaç Toplam	Kadın	150	75.90	9.03	.842	.40
	Erkek	95	74.79	11.64		
Yaşam Doyumu Toplam	Kadın	150	22.66	8.34	2.551	.01
	Erkek	95	19.98	7.38		

$p < .05$, $p < .01$

Tablo 2' ye göre Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaçlar alt puanları arasında anlamlı derecede farklılık bulunup bulunmadığını öğrenmek için yapılmış olan t Testinde; görsel sanatlar öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre başarı alt puanı arasında anlamlı fark bulunmuştur. Başarı alt puanı için; ($t = 2.14$, $p = .03$). Kadın Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının puanlarının (Ort.= 20.70, Ss= 2.98) erkek Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının puanlarından (Ort. = 19.65, Ss= 4.13) yüksek olması bu farkın kaynağıdır. Yaşam Doyumu için, ($t = 2.55$, $p = .01$). Kadın adayların puanlarının (Ort.= 22.66, Ss= 8.34) erkek adayların puanlarından (Ort.= 19.98, Ss= 7.38) yüksek olması bu farkın kaynağıdır. Kadın ve erkek Görsel Sanatlar öğretmeni adayları arasında diğer değişkenlerle ilgili puanlarda anlamlı fark gözlenmemiştir.

İkinci alt amaç: Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının sınıf değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

Tablo 3. Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Sınıf Değişkenine Göre Yaşam Doyumu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçlar Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Testi Analizi

Değişken	Faktör	KT	Sd	KO	F	p
Başarı Alt Puanı	Gruplar arası	51.90	3	17.30	1.41	.23
	Gruplar içi	2944.93	241	12.20		
	Toplam	2996.841	244			
İlişki Alt Puanı	Gruplar arası	38.14	3	12.714	1.55	.20
	Gruplar içi	1965.38	241	8.155		
	Toplam	2003.52	244			
Özerklik Alt Puanı	Gruplar arası	31.71	3	10.570	1.15	.32
	Gruplar içi	2211.17	241	9.175		
	Toplam	2242.88	244			
Başatlık Alt Puanı	Gruplar arası	27.70	3	9.234	.80	.49
	Gruplar içi	2762.93	240	11.512		
	Toplam	2790.63	243			
Psikolojik İhtiyaç Toplam	Gruplar arası	369.18	3	123.06	1.20	.30
	Gruplar içi	24613.89	241	102.132		
	Toplam	24983.07	244			
Yaşam Doyumu Toplam	Gruplar arası	285.02	3	95.00	1.46	.22
	Gruplar içi	15620.43	241	64.81		
	Toplam	15905.45	244			

$p < .05$, $p < .01$

Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının sınıf değişkenine göre başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doyumu toplam puanına göre farklılık olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Elde edilen sonuçlar tablo 3' de verilmiştir.

Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının başarı ($F_{(3, 241)} = 1.41$, $p > .05$), ilişki ($F_{(3,241)} = 1.55$, $p > .05$), özerklik ($F_{(3, 241)} = 1.15$, $p > .05$), başatlık puanları ($F_{(3, 240)} = .80$, $p > .05$), psikolojik ihtiyaç toplam puanı ($F_{(3, 241)} = 1.20$, $p > .05$), ve yaşam doyumu toplam puanlarında ($F_{(3, 241)} = 1.46$, $p > .05$), sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Üçüncü alt amaç: Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının ana dal değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

Tablo 4. Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Ana Dal Değişkenine Göre Yaşam Doyumları ve Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Test Analizi.

Değişken	Faktör	KT	Sd	KO	F	p
Yaşam Doyumu Toplam	Gruplar arası	444.68	2	22.34	3.48	.03
	Gruplar içi	15460.76	242	63.88		
	Toplam	15905.453	244			
Başarı Alt Puanı	Gruplar arası	45.46	2	22.73	1.86	.15
	Gruplar içi	2951.37	22	12.19		
	Toplam	2996.84	244			
İlişki Alt Puanı	Gruplar arası	9.12	2	4.56	.55	.57
	Gruplar içi	1994.39	242	8.24		
	Toplam	2003.52	244			
Özerklik Alt Puanı	Gruplar arası	49.56	2	24.78	2.73	.06
	Gruplar içi	2193.31	242	9.06		
	Toplam	2242.88	244			
Başatlık Alt Puanı	Gruplar arası	13.40	2	6.70	.58	.56
	Gruplar içi	2777.23	241	11.52		
	Toplam	2790.63	243			
Psikolojik İhtiyaç Toplam	Gruplar arası	357.98	2	178.99	.75	.17
	Gruplar içi	2462.09	242	101.75		
	Toplam	24983.07	244			

$p < .05$, $p < .01$

Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doyumu puanlarının ana dal değişkenine göre farklılığa sahip olup olmadığı gösterip tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Sonuçlar tablo 4' de verilmiştir.

Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının başarı ($F_{(2, 242)} = 3.48$, $p > .05$), ilişki ($F_{(2, 242)} = 1.86$, $p > .05$), özerklik ($F_{(2, 242)} = .55$, $p > .05$), başatlık ($F_{(2, 242)} = 2.73$, $p > .05$), ve psikolojik ihtiyaç toplam puanı ($F_{(2, 242)} = .58$, $p > .05$), arasında ana dal değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Yaşam doyumu puanı ($F_{(2, 242)} = .75$, $p < .05$), ile ana dal değişkeni arasında ise anlamlı bir farklılık vardır. Yapılan Bonferroni testi sonuçlarına göre bu farklılığın kaynağı diğer ana dalları seçenlerin yaşam doyumu puan ortalamasının (heykel ve baskı) (Ort=15:80) Resim ve Grafik bölümünü seçenlere göre (resim Ort=21.07, grafik Ort: 23.42) daha düşük olmasındandır.

Dördüncü Alt Amaç: Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının yaşadıkları yere göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

Tablo 5. Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Yaşadıkları Yere Göre Yaşam Doyumunu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Testi Analizi

Değişken	Faktör	KT	Sd	KO	F	p
Yaşam Doyumu Toplam	Gruplar arası	328.28	4	82.07	1.26	.28
	Gruplar içi	15577.16	240	64.90		
	Toplam	1905.4	244			
Başarı Alt Puanı	Gruplar arası	119.46	4	29.86	2.49	.04
	Gruplar içi	2877.37	240	11.98		
	Toplam	2996.84	244			
İlişki Alt Puanı	Gruplar arası	105.74	2	26.43	3.34	.01
	Gruplar içi	1897.78	240	7.90		
	Toplam	2003.52	244			
Özerklik Alt Puanı	Gruplar arası	46.94	4	11.73	1.28	.27
	Gruplar içi	2195.94	240	9.15		
	Toplam	2242.88	244			
Alt Puanı	Gruplar arası	146.80	4	36.70	3.31	.01
	Gruplar içi	2643.83	239	11.06		
	Toplam	2790.63	243			
Psikolojik İhtiyaç Toplam	Gruplar arası	1434.20	4	358.55	3.65	.00
	Gruplar içi	23548.87	240	98.12		
	Toplam	24983.078	244			

$p < .05$, $p < .01$

Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doyumları üzerinde yaşadıkları yere göre bir farklılığın bulunup bulunmadığı olup tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 5' de gösterilmiştir.

Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının yaşam doyumunu ($F_{(4, 240)} = 1.26$, $p > .05$), ve özerklik alt puanlarının ($F_{(4, 240)} = 1.28$, $p > .05$), arasında yaşadıkları yere göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Yaşadıkları yer dikkate alınarak yapılan ANOVA testinde Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının başarı ($F_{(4, 240)} = 2.49$, $p < .05$), ilişki ($F_{(4, 240)} = 3.34$, $p < .05$), başatlık alt ölçeği ($F_{(4, 239)} = 3.31$, $p < .05$), ve psikolojik ihtiyaç toplam puanı ($F_{(4, 240)} = 3.65$, $p < .05$), arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Yapılan Bonferroni testi sonuçlarına göre bu farklılığın kaynağı Büyük şehirde yaşayanların başarı (ort= 21.02), ilişki (ort= 19.08), başatlık (ort=18.32), psikolojik ihtiyaç toplam (ort= 78.26), puan ortalamalarının ilde yaşayanların başarı (ort=19.51), ilişki (ort=17.53), başatlık (ort= 16.66), psikolojik ihtiyaç toplam (ort= 72.50) puan ortalamalarından daha yüksek olmasıdır.

Beşinci alt amaç: Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının ailesinin ortalama aylık geliri değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

Tablo 6. Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Ailesinin Ortalama Aylık Geliri Değişkenine Göre Yaşam Doymu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Testi Analizi.

Değişken	Faktör	KT	Sd	KO	F	p
Yaşam Doymu Toplam	Gruplar arası	1734.13	4	433.53	7.34	.00
	Gruplar içi	14171.31	240	59.04		
	Toplam	15905.45	244			
Başarı Alt Puanı	Gruplar arası	92.78	4	23.19	1.91	.10
	Gruplar içi	2904.05	240	12.10		
	Toplam	2996.84	244			
İlişki Alt Puanı	Gruplar arası	70.62	2	17.65	2.19	.07
	Gruplar içi	1932.89	240	8.05		
	Toplam	2003.52	244			
Özerklik Alt Puanı	Gruplar arası	146.52	4	36.63	4.19	.00
	Gruplar içi	209.35	240	8.73		
	Toplam	2242.8	244			
Başatlık Alt Puanı	Gruplar arası	64.65	2	16.16	1.41	.22
	Gruplar içi	2725.98	239	11.40		
	Toplam	2790.63	243			
Psikolojik İhtiyaç Toplam	Gruplar arası	923.35	4	230.83	2.30	.05
	Gruplar içi	24059.72	240	100.24		
	Toplam	24983.07	244			

$p < .05$, $p < .01$

Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doyumları üzerinde Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının ailesinin ortalama aylık geliri değişkenine göre farklılığın bulunup bulunmadığı tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Elde edilen sonuçlar tablo 6' da gösterilmiştir.

Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının başarı ($F_{(4,240)} = 1.91$, $p > .05$), ilişki ($F_{(4,240)} = 2.19$, $p > .05$), başatlık $F(4, 239) = 1.41$, $p > .05$), alt puanları ve psikolojik ihtiyaç toplam puanları ($F_{(4,240)} = 2.30$, $p > .05$), arasında yaşadıkları yere göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının ailelerinin ortalama aylık geliri dikkate alınarak yapılan ANOVA testinde özerklik alt ölçeği ($F_{(4,240)} = 4.19$, $p < .05$). ve yaşam doyumu ($F_{(4,240)} = 7.34$, $p < .05$) puanları arasında anlamlı derecede bir farklılık

bulunmuştur. Bonferroni testi sonuçlarına göre gelir düzeyi arttıkça özerklik alt ölçeği ve yaşam doyumu puan ortalamalarının da arttığı gözlenmiştir.

Altıncı alt amaç: Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının aile yapısı değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

Tablo 7. Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Aile Yapısı Değişkenine Göre Yaşam Doyumu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait Bağımsız t Testi Analizi

Değişken	Aile Yapısı	N	Ort.	Ss.	t	p
Başarı Alt Puanı	Çekirdek	148	20.38	3.30	.465	.64
	Geniş	97	20.16	3.82		
İlişki Alt Puanı	Çekirdek	148	18.41	2.84	.559	.58
	Geniş	97	18.20	2.92		
Özerklik Alt Puanı	Çekirdek	148	19.45	3.05	-.054	.96
	Geniş	97	19.47	3.02		
Başatlık Alt Puanı	Çekirdek	148	17.42	3.43	.075	.94
	Geniş	97	17.38	3.34		
Psikolojik İhtiyaç Toplam	Çekirdek	148	75.64	9.76	.32	.74
	Geniş	97	75.2	10.68		
Yaşam Doyumu Toplam	Çekirdek	148	22.40	7.90	1.88	.06
	Geniş	97	20.43	8.22		

$p < .05$, $p < .01$

Tablo 7' de görüldüğü üzere Görsel Sanatlar öğretmen adaylarının aile yapısı değişkenine göre yaşam doyumu puanları ($t=1.88$, $p>.05$) psikolojik ihtiyaç düzeyleri ($t=32$, $p>.05$) ve psikolojik ihtiyaç alt ölçek puanları ($t_{başarı}=.465$, $p>.05$; $t_{ilişki}=.559$, $p>.05$ $t_{özerklik} = -.054$, $p>.05$, $t_{başatlık} = -.075$, $p>.05$) arasında anlamlı düzeyde farklılığın bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan t Testi sonucuna göre aralarında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı saptanmıştır.

Yedinci alt amaç: Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının yaşam doyumu puanları ile psikolojik ihtiyaçlar alt puanları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

Tablo 8. Görsel Sanatlar Öğretmeni Adaylarının Yaşam Doyumları Puanları ile Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasında Anlamlı Düzeyde Bir İlişkinin Olup Olmadığını Gösteren Korelasyon Tablosu

	Başarı	İlişki	Özerklik	Başatlık	Psikolojik İhtiyaç Toplam	Yaşam Doyumu Toplam	Ort.	Ss
Başarı	1						20.29	3.5
İlişki	.584**	1					18.32	2.86
Özerklik	.434**	.493**	1				19.46	3.03
Başatlık	.573**	.516**	.398**	1			17.40	3.38
Psikolojik İhtiyaç Toplam	.833**	.805**	.723**	.798**	1		75.47	10.11
Yaşam Doyumu Toplam	.324**	.200**	.158**	.196**	.281**	1	21.62	8.07

* $p < .05$, ** $p < .01$

Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının yaşam doyumları puanları ile psikolojik ihtiyaçlar alt puanları arasında anlamlı derecede bir ilişkinin bulunup bulunmadığını araştırmak üzere veriler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı (PMÇKK) ile analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 8' de verilmiştir.

Bu tabloya göre Görsel Sanatlar öğretmen adaylarının yaşam doyumları puanları ile psikolojik ihtiyaç düzeyleri ($r=28$, $p<01$), başarı alt ölçeği ($r=32$, $p<01$), ilişki alt ölçeği ($r=20$, $p<01$) özerklik alt ölçeği ($r=16$, $p<01$) ve başatlık alt ölçeği ($r=20$, $p<01$) puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür..

Sekizinci alt amaç: Görsel Sanatlar öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre yaşam doyumları puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır.

Tablo 9. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Yaşam Doyumu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait Bağımsız t Testi Analizi

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	t	p
Başarı Alt Puanı	Kadın	46	22.83	2.00	3.04	.003
	Erkek	22	21.23	2.09		
İlişki Alt Puanı	Kadın	46	19.54	2.41	-.571	.570
	Erkek	22	19.91	2.60		
Özerklik Alt Puanı	Kadın	46	19.35	3.35	-.491	.625
	Erkek	22	19.77	3.31		
Başatlık Alt Puanı	Kadın	46	17.80	2.47	.181	.857
	Erkek	22	17.68	2.88		
Psikolojik İhtiyaç Toplam	Kadın	46	79.52	7.03	.473	.637
	Erkek	22	78.59	.65		

Tablo 9'un devamı

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	t	p
Yaşam Doyumu	Kadın	46	24.54	6.07	1.21	.227
	Erkek	22	22.54	6.82		
Toplam						

$p < .05$, $p < .01$

Tablo 9' da görüldüğü gibi görsel sanatlar öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre yaşam doyumu puanları arasında ve psikolojik ihtiyaçlar alt puanları arasında anlamlı derecede bir farklılığın bulunup bulunmadığını öğrenmek için yapılan t Testinde; Görsel Sanatlar öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre başarı alt puanı arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Başarı alt puanı için; ($t = 3.04$, $p = .003$). Kadın öğretmenlerin puanlarının (Ort. = 22.83, Ss= 2.00) erkek öğretmenlerin puanlarından (Ort. = 21.23, Ss=2.09) yüksek olması bu farkın kaynağıdır. Kadın ve erkek görsel sanatlar öğretmenleri arasında diğer değişkenlerle ilgili puanlarda anlamlı fark gözlenmemiştir.

Dokuzuncu alt amaç: Görsel Sanatlar öğretmenlerinin ortaokul ya da lisede görev yapmalarına göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

Tablo 10. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Ortaokul veya Lisede Çalışma Durumuna Göre Yaşam Doyumu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçlar Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait Bağımsız t Testi Analizi

Değişken	Okul Düzeyi	N	Ort.	Ss.	t	p
Başarı Alt Puanı	Ortaokul	52	22.38	2.12	.522	.60
	Lise	16	22.06	2.26		
İlişki Alt Puanı	Ortaokul	52	19.80	2.41	.881	.38
	Lise	16	19.18	2.61		
Özerklik Alt Puanı	Ortaokul	52	19.63	3.41	.666	.50
	Lise	16	19.00	3.03		
Başatlık Alt Puanı	Ortaokul	52	17.69	2.63	-.413	.68
	Lise	16	18.00	2.50		
Psikolojik İhtiyaç Toplam	Ortaokul	52	79.51	7.79	.586	.56
	Lise	16	78.25	6.79		
Yaşam Doyumu Toplam	Ortaokul	52	23.96	6.14	.150	.88
	Lise	16	23.68	7.17		

$p < .05$, $p < .01$

Tablo 10' da görüldüğü üzere görsel sanatlar öğretmenlerinin ortaokul veya lisede çalışmasına göre yaşam doyumu puanları arasında ve psikolojik ihtiyaçlar alt puanları arasında anlamlı derecede farklılığın bulunup bulunmadığını öğrenmek için yapılan t Testinde; Görsel Sanatlar öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre başarı alt puanı arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Onuncu alt amaç: Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin yaşadıkları yere göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

Tablo 11. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Yaşadıkları Yere Göre Yaşam Doyumu Puanları ve Psikolojik İhtiyaçlar Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Test Analizi.

Değişken	Faktör	KT	Sd	KO	F	p
Başarı Alt Puanı	Gruplar arası	23.66	3	7.88	1.77	.161
	Gruplar içi	284.85	64	4.45		
	Toplam	308.51	67			
İlişki Alt Puanı	Gruplar arası	31.81	3	10.60	1.81	.153
	Gruplar içi	373.40	64	5.83		
	Toplam	405.22	67			
Özerklik Alt Puanı	Gruplar arası	93.20	3	31.06	3.07	.034
	Gruplar içi	645.78	64	10.09		
	Toplam	738.98	67			
Başatlık Alt Puanı	Gruplar arası	31.98	3	10.66	1.63	.191
	Gruplar içi	418.25	64	6.53		
	Toplam	450.23	67			
Psikolojik İhtiyaç Toplam	Gruplar arası	297.76	3	99.25	1.80	.154
	Gruplar içi	3511.92	64	54.87		
	Toplam	3809.69	67			
Yaşam Doyumu Toplam	Gruplar arası	222.87	3	74.29	1.92	.135
	Gruplar içi	2473.40	64	38.64		
	Toplam	2696.27	67			

$p < .05$, $p < .01$

Görsel Sanatlar öğretmenlerinin başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doyumları üzerinde yaşadıkları yere göre farklılık olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 11' de verilmiştir.

Görsel Sanatlar öğretmenlerinin başarı ($F_{(3,64)} = 1.77$, $p > .05$), ilişki ($F_{(3,64)} = 1.81$, $p > .05$), başatlık ($F_{(3,64)} = 1.63$, $p > .05$), p ihtiyaç toplam ($F_{(3,64)} = 1.80$, $p > .05$), yaşam doyumu ($F_{(3,64)} = 1.92$, $p > .05$) puanları arasında yaşadıkları yere göre anlamlı fark

bulunmamıştır. Yaşadıkları yer dikkate alınarak yapılan ANOVA testinde görsel sanatlar öğretmenlerinin özerklik alt ölçeği puanları arasında anlamlı derecede farklılık bulunmuştur ($F(3, 64) = 3.07, p < .05$). Farkın sebebini araştırmak amacıyla yapılan Bonferroni testi sonuçlarına göre büyükşehirde yaşayanların özerklik puanlarının (Ort. = 20.40) ilde yaşayanların puanlarından (Ort. = 17.00) anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

On birinci alt amaç: Görsel sanatlar öğretmenlerinin ortalama aylık gelir değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

Tablo 12. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Ortalama Aylık Geliri Değişkenine Göre Yaşam Doymu Puanları ve Psikolojik İhtiyaç Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Testi Analizi

Değişken	Faktör	KT	Sd	KO	F	p
Başarı Alt Puanı	Gruplar arası	14.67	3	4.89	1.06	.370
	Gruplar içi	293.83	64	4.59		
	Toplam	308.51	67			
İlişki Alt Puanı	Gruplar arası	44.41	3	14.80	2.62	.058
	Gruplar içi	360.80	64	5.63		
	Toplam	405.22	67			
Özerklik Alt Puanı	Gruplar arası	28.24	3	9.41	.848	.473
	Gruplar içi	710.74	64	11.10		
	Toplam	738.98	67			
Başatlık Alt Puanı	Gruplar arası	34.42	3	11.47	1.76	.163
	Gruplar içi	415.81	64	6.49		
	Toplam	450.23	67			
Psikolojik İhtiyaç Toplam	Gruplar arası	157.87	3	52.62	.922	.435
	Gruplar içi	3651.81	64	57.06		
	Toplam	3809.69	67			
Yaşam Doymu Toplam	Gruplar arası	52.22	3	174.74	5.149	.003
	Gruplar içi	2172.05	64	33.93		
	Toplam	2696.27	67			

$p < .05, p < .01$

Görsel sanatlar öğretmenlerinin başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doymuları üzerinde yaşadıkları yere göre farklılık olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 12' de verilmiştir.

Görsel Sanatlar öğretmenlerinin başarı ($F_{(3,64)} = 1.06, p > .05$), ilişki ($F_{(3,64)} = 2.62, p > .05$), özerklik ($F_{(3,64)} = .848, p > .05$), başatlık ($F_{(3,64)} = 1.76, p > .05$), psikolojik ihtiyaç

toplam puanı ($F(3, 64) = .922, p > .05$) puanları arasında yaşadıkları yere göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Yaşadıkları yer dikkate alınarak yapılan ANOVA testinde görsel sanatlar öğretmenlerinin aylık gelir değişkenine göre yaşam doyumu puanları arasında anlamlı derecede farklılık bulunmuştur ($F_{(3,64)} = 5.149, p < .05$). Farklılığın sebebini araştırmak için yapılan Bonferroni testi sonuçlarına göre aylık gelir arttıkça yaşam doyumu puan ortalamalarının da arttığı gözlenir. 1000-2000 arası (Ort=18.46) 3000 (Ort=24.19), 4000 (Ort=4.92) 5000 ve üzeri (Ort=26.33)

On ikinci alt amaç: Görsel Sanatlar öğretmenlerinin medeni durumuna göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

Tablo 13. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Medeni Durumuna Göre Yaşam Doymu ve Psikolojik İhtiyaçlar Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait t Testi Analizi

Değişken	Medeni Durumu	N	Ort.	Ss.	t	p
Başarı	Evli	50	21.98	2.25	-2.163	.034
	Bekar	18	23.22	1.56		
İlişki	Evli	50	19.58	2.44	-.454	.651
	Bekar	18	19.88	2.56		
Özerklik	Evli	50	19.28	3.39	-.848	.400
	Bekar	18	20.06	3.15		
Başatlık	Evli	50	17.96	2.69	1.036	.304
	Bekar	18	17.22	2.29		
Psikolojik İhtiyaç Toplam	Evli	50	78.80	8.05	-.764	.447
	Bekar	18	80.38	5.91		
Yaşam Doymu Toplam	Evli	50	23.44	6.44	-.990	.326
	Bekar	18	25.16	6.05		

$p < .05, p < .01$

Görsel sanatlar öğretmenlerinin medeni durumuna göre yaşam doyumu ve psikolojik ihtiyaçlar alt puanları arasında anlamlı derecede farklılığın bulunup bulunmadığını inceleyen Tablo 13' de Medeni durum ve başarı arasında anlamlı bir farklılığın bulunduğunu görmekteyiz. Başarı ($t = -2.16, p = .034$). Bu farkın sebebi bekar olan görsel sanatlar öğretmenlerinin puanlarının (Ort= 23.22, Ss= 1.56) evli olan görsel sanatlar öğretmenlerinden (Ort= 21.98, Ss= 5) yüksek olmasıdır. Diğer değişkenlerle ilgili puanlarda anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

On üçüncü alt amaç: Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının ve Görsel Sanatlar öğretmenlerinin yaş değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?

Tablo 14. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Yaş Değişkenine Göre Yaşam Doyumları Puanları ve Psikolojik İhtiyaçları Alt Puanları Arasındaki Farklılığa Ait ANOVA Test Analizi.

Değişken	Faktör	KT	S d	KO	F	p
Başarı Alt Puanı	Gruplar arası	229.64	4	57.41	5.37	.000
	Gruplar içi	3291.81	308	10.688		
	Toplam	3521.45	312			
İlişki Alt Puanı	Gruplar arası	79.98	4	19.99	2.54	.040
	Gruplar içi	2424.24	308	7.87		
	Toplam	2504.22	312			
Özerklik Alt Puanı	Gruplar arası	44.39	4	11.09	1.16	.327
	Gruplar içi	2937.50	308	9.53		
	Toplam	2981.89	312			
Başatlık Alt Puanı	Gruplar arası	32.71	4	8.17	.78	.538
	Gruplar içi	3215.17	307	10.47		
	Toplam	3247.88	311			
Psikolojik İhtiyaç Toplam	Gruplar arası	1021.80	4	255.45	2.75	.028
	Gruplar içi	28518.31	308	92.59		
	Toplam	29540.1	312			
Yaşam Doyumu Toplam	Gruplar arası	566.79	4	141.69	2.38	.051
	Gruplar içi	1839.83	308	59.44		
	Toplam	18876.62	312			

$p < .05$, $p < .01$

Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının ve öğretmenlerinin başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doyumları üzerinde yaş özelliklerine göre anlamlı farklılığın bulunup bulunmadığı tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 14' de gösterilmiştir.

Görsel sanatlar öğretmenleri ve görsel sanatlar öğretmen adaylarının yaş değişkenine göre yaşam doyumları puanları ve psikolojik ihtiyaçları alt puanları ile yaş değişkeni ile ilgili başarı ($F_{(4,308)} = 5.37$, $p < .05$), ilişki ($F_{(4,308)} = 2.54$, $p < .05$), ve Psikolojik ihtiyaç toplam puanı ($F_{(4,308)} = 2.75$, $p < .05$), arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğunu söyleyebiliriz. Diğer değişkenler arasında anlamlı derecede farklılığın bulunmadığını görmekteyiz. Farklılığın kaynağını bümak için yapılan Bonferroni testinin sonuçlarına baktığımızda 30- 40 yaş aralığında olanların psikolojik ihtiyaç puan ortalamasının

(ort=80.94) başarı alt puanının (ort=22.89) ve ilişki alt puanının (ort=19.66) ortalamalarının diğer yaş aralıklarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

On dördüncü alt amaç Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının ve Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaç alt puanları arasında nasıl bir ilişki vardır?

Tablo 15. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin ve Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının Yaşam Doyumları ve Psikolojik İhtiyaçlarının Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Tablosu

	Başarı	İlişki	Özerklik	Başatlık	Psikolojik İhtiyaç Toplam	Yaşam Doyumu Toplam	Ort.	Ss
Başarı	1						20.73	3.35
İlişki	.578**	1					18.61	2.83
Özerklik	.386**	.479**	1				19.46	3.09
Başatlık	.539**	.483**	.374**	1			17.48	3.23
Psikolojik İhtiyaç Toplam	.815**	.803**	.715**	.777**	1		76.28	9.73
Yaşam Doyumu Toplam	.312**	.185**	.080**	.189**	.250**	1	22.11	7.77

* $p < .05$, ** $p < .01$

Görsel sanatlar öğretmenlerinin ve Görsel sanatlar öğretmen adaylarının yaşam doyumları ve psikolojik ihtiyaçlarının arasında nasıl bir ilişki olduğunu belirlemek için, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı (PMÇKK) kullanılmış, çıkan sonuçlar Tablo 15' de verilmiştir. Görsel sanatlar öğretmenlerinin ve Görsel sanatlar öğretmen adaylarının yaşam doyumları ve psikolojik ihtiyaçlarının arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür.

Bu tabloya göre görsel sanatlar öğretmen adaylarının yaşam doyumu puanları ile psikolojik ihtiyaç düzeyleri; başarı alt ölçeği ($r=31$, $p<01$), ilişki alt ölçeği ($r=18$, $p<01$) özerklik alt ölçeği ($r=08$, $p<01$) başatlık alt ölçeği ($r=18$, $p<01$) psikolojik ihtiyaç toplam puanı ($r=25$, arasında düşük düzeyde anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Psikolojik ihtiyaç toplam puanı ve başarı alt ölçeği arasında ($r=81$, $p<01$), ilişki alt ölçeği ($r=80$, $p<01$) özerklik alt ölçeği ($r=71$, $p<01$) başatlık alt ölçeği ($r=77$, $p<01$) yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer değişkenler arasında ise orta düzeyde pozitif yönde bir anlamlılık görülmektedir.

5. TARTIŞMA

Birinci alt amaca göre, Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaçlar alt puanları arasında anlamlı derecede farklılık bulunup bulunmadığını öğrenmek için yapılan t Testinde; Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkeni ve başarı alt puanı arasında anlamlı fark bulunmuştur. Başarı alt puanı için; Kadın görsel sanatlar öğretmeni adaylarının puanlarının erkek görsel sanatlar öğretmeni adaylarının puanlarından daha fazla olması bu farkın kaynağıdır. Yaşam Doymu için de kadın Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının puanlarının erkek Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının puanlarından daha fazla olması bu farkın kaynağıdır. Kadın ve erkek öğrenciler arasında diğer değişkenlerle ilgili puanlarda anlamlı fark bulunmamıştır. Buna göre bu araştırma grubu için kadın Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının başarı alt puanları ve yaşam doyumu toplam puanları erkek Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarından daha yüksektir diyebiliriz.

İkinci alt amaca göre, Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının sınıf değişkenine göre başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doyumu toplam puanına göre farklılığın bulunup bulunmadığı tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Görsel sanatlar öğretmen adaylarının başarı ilişki, özerklik, başatlık puanları psikolojik ihtiyaç toplam puanı ve yaşam doyumu toplam puanında, sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Üçüncü alt amaca göre, Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doyumu puanlarının ana dal değişkenine göre farklılığının bulunup bulunmadığı tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Görsel sanatlar öğretmenlerinin başarı, özerklik, başatlık ve psikolojik ihtiyaç toplam puanı arasında ana dal değişkenine göre anlamlı fark bulunmamıştır. Fakat yaşam doyumu puanı ile ana dal değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır. Yapılan Bonferroni testine göre bu farklılığın kaynağı diğer ana dalları seçenlerin yaşam doyumu puan ortalamasının (heykel ve baskı), Resim ve Grafik bölümünü seçenlere göre daha düşük olmasındandır. Buna göre araştırma grubu için heykel ve baskı ana dalını seçen Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının yaşam doyumu toplam puanları resim ve grafik bölümünü seçenlerden daha düşüktür diyebiliriz

Dördüncü alt amaca göre, Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doyumları üzerinde yaşadıkları yere göre, farklılığın bulunup bulunmadığı tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Görsel sanatlar öğretmen adaylarının yaşam

doyumunu ve özerklik alt puanlarının arasında yaşadıkları yere göre anlamlı fark bulunmamıştır. Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının yaşadıkları yerle başarı, ilişki, başatlık alt ölçeği ve psikolojik İhtiyaç toplam puanı arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Yapılan Bonferroni testi sonuçlarına göre bu farklılığın kaynağı büyük şehirde yaşayanların başarı, ilişki, başatlık, psikolojik ihtiyaç toplam puan ortalamalarının ilde yaşayanlara göre başarı, ilişki, başatlık, psikolojik ihtiyaç toplam puan ortalamasının daha yüksek olmasıdır.

Beşinci alt amaca göre, Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doyumları üzerinde Görsel Sanatlar öğretmeni adaylarının ailesinin ortalama aylık geliri değişkenine göre farklılığın olup olmadığı tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının başarı, ilişki, başatlık alt puanları ve psikolojik ihtiyaç toplam puanları arasında yaşadıkları yere göre anlamlı fark bulunmamıştır. Görsel sanatlar öğretmen adaylarının ailelerinin ortalama aylık geliri dikkate alınarak yapılan ANOVA testinde özerklik alt ölçeği ve yaşam doyumunu puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bonferroni testi sonuçlarına göre gelir düzeyi arttıkça özerklik alt ölçeği ve yaşam doyumunu puan ortalamalarının da arttığı saptanmıştır.

Altıncı alt amaca göre, Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının aile yapısı değişkenine göre yaşam doyumunu puanları ve psikolojik ihtiyaçları alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılığın bulunup bulunmadığını anlamak için yapılan t Testi sonucuna göre aralarında anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır.

Yedinci alt amaca göre, Görsel Sanatlar Öğretmeni adaylarının yaşam doyumları puanları ile psikolojik ihtiyaçlar alt puanları arasında anlamlı derecede bir ilişkinin bulunup bulunmadığını belirlemek için veriler, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı (PMÇKK) ile incelenmiştir. Bu incelemeye göre görsel sanatlar öğretmeni adaylarının yaşam doyumları puanları ile psikolojik ihtiyaçları alt puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu gözlemlenmiştir.

Sekizinci alt amaca göre, Görsel Sanatlar öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre yaşam doyumunu puanları arasında ve psikolojik ihtiyaçlar alt puanları arasında anlamlı derecede bir farklılığın bulunup bulunmadığını öğrenmek için yapılan t Testine göre Görsel Sanatlar öğretmenlerinin cinsiyet değişkeni ve başarı alt puanı arasında anlamlı fark bulunmuştur. Başarı alt puanı için kadın öğretmenlerin puanlarının erkek öğretmenlerin puanlarından yüksek olması bu farkın kaynağıdır. Kadın ve erkek öğretmenler arasında diğer değişkenlerle ilgili puanlarda anlamlı fark bulunmamıştır.

Dokuzuncu alt amaca göre, Görsel sanatlar öğretmenlerinin ortaokul veya lisede çalışmalarına göre yaşam doyumunu puanları arasında ve psikolojik ihtiyaçlar alt puanları

arasında anlamlı derecede farklılığın bulunup bulunmadığını öğrenmek için yapılan t Testinde; Görsel Sanatlar öğretmenlerinin cinsiyet değişkeni ve başarı alt puanı arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Onuncu alt amaca göre, Görsel sanatlar öğretmenlerinin başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doyumu üzerinde yaşadıkları yere göre farklılığın bulunup bulunmadığı tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Görsel sanatlar öğretmenlerinin başarı, ilişki, başatlık, psikolojik ihtiyaç toplam, yaşam doyumu puanları arasında yaşadıkları yere göre anlamlı fark bulunmamıştır. Yaşadıkları yer dikkate alınarak yapılan ANOVA testinde görsel sanatlar öğretmenlerinin özerklik alt ölçeği puanları arasında anlamlı derecede farklılık bulunmuştur. Farklılığın sebebini araştırmak amacıyla yapılan Bonferroni testi sonuçlarına baktığımızda büyük şehirde yaşayanların özerklik puanlarının ilde yaşayanların özerklik puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

On birinci alt amaca göre, Görsel sanatlar öğretmenlerinin başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doyumu üzerinde yaşadıkları yere göre bir farklılığın bulunup bulunmadığı tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Görsel sanatlar öğretmenlerinin başarı, ilişki, başatlık, özerklik, psikolojik ihtiyaç toplam puanı arasında yaşadıkları yere göre anlamlı fark bulunmamıştır. Yaşadıkları yer dikkate alınarak yapılan ANOVA testinde görsel sanatlar öğretmenlerinin aylık gelir değişkenine göre yaşam doyumu puanları arasında anlamlı derecede bir farklılık bulunmuştur. Farklılığın sebebini araştırmak amacıyla yapılan Bonferroni testi sonuçlarına baktığımızda aylık gelir arttıkça yaşam doyumu puan ortalamalarının da arttığı gözlenmiştir.

On ikinci alt amaca göre, Görsel sanatlar öğretmenlerinin medeni durumuna göre yaşam doyumu ve psikolojik ihtiyaçlar alt puanları arasındaki farklılığa ait t Testi analizine göre Görsel sanatlar öğretmenlerinin medeni durumuna göre yaşam doyumu ve psikolojik ihtiyaçlar alt puanları arasında anlamlı derecede farklılığının olup olmadığı incelenmiştir. Medeni durum ve başarı arasında anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmüştür. Bu farkın sebebi bekâr olan görsel sanatlar öğretmenlerinin başarı puan ortalamalarının evli olan görsel sanatlar öğretmenlerinden yüksek olmasıdır. Diğer değişkenlerle ilgili puanlarda anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

On üçüncü alt amaca göre, Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının ve öğretmenlerinin başarı, ilişki, özerklik ve başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaçlar toplam puanı ve yaşam doyumu üzerinde yaş özelliklerine göre anlamlı derecede bir farklılığın bulunup bulunmadığı tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) ile test edilmiştir. Görsel sanatlar öğretmenleri ve görsel sanatlar öğretmeni adaylarının yaş değişkenine

göre yaşam doyumları puanları ve psikolojik ihtiyaçları alt puanları ile yaş değişkeni ile ilgili başarı ve psikolojik ihtiyaç toplam puanı arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğunu söyleyebiliriz. Diğer değişkenler arasında anlamlı derecede bir farklılık yoktur. Farklılığın sebebini bulmak amacıyla yapılmış olan Bonferroni testi sonucuna göre 30- 40 yaş aralığında olanların psikolojik ihtiyaç puan ortalamasının, başarı alt puanının ve ilişki alt puanının ortalamalarının diğer yaş aralıklarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

On dördüncü alt amaca göre, Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının ve öğretmenlerinin yaşam doyumları ve psikolojik ihtiyaçlarının arasında nasıl bir ilişki olduğunu öğrenmek için, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı (PMÇKK)' ndan yararlanılmıştır. Görsel sanatlar öğretmenlerinin ve Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının yaşam doyumları ve psikolojik ihtiyaçlarının arasında pozitif yönlü anlamlı derecede bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının ve öğretmenlerinin yaşam doyumları puanları ile psikolojik ihtiyaç düzeyleri; başarı alt ölçeği, ilişki alt ölçeği, özerklik alt ölçeği, başatlık alt ölçeği, psikolojik ihtiyaç toplam puanı arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Psikolojik ihtiyaç toplam puanı ile başarı alt ölçeği, ilişki alt ölçeği, özerklik alt ölçeği, başatlık alt ölçeği arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer değişkenler arasında ise orta düzeyde pozitif yönde bir anlamlılık görülmektedir.

1996 da Moller, Güney Afrikalı üniversiteli öğrencileri konu alan çalışmasında gelir düzeylerinin, kültürel özelliklerinin ve yaşam doyumlarının arasında anlamlı derecede bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Kanada' da yapılan bir araştırmaya göre üniversite öğrencilerinden sosyal ve ekonomik durumu ve not ortalaması yüksek olanlar ve geçmiş akademik deneyimleri, özsaygısı, diğer insanlarla olan ilişkileri ve yaşam koşulları yönünden daha çok doyum sağlayanların daha yüksek bir yaşam doyumuna sahip olduğunu gözlemlemiştir (Chow, 2005).

Üniversitedeki öğrencilerde öznellik, psikolojik iyi olma, dışadönük olma, nevrozizm, öğrenilmiş çaresizlik yaşaması, ebeveynli ile ve flörtleriyle olan ilişkilerinden memnun olma sosyal aktivitelerden hoşnut olma ve cinsiyet değişkenleri anlamlı sonuçlar vermiştir Cenkseven ve Akbaş (2007).

Olma, boş zaman etkinliklerinden hoşnut olma ve cinsiyet değişkenlerinin anlamlı sonuçlar verdiğini görmüştür. Fabricatore, Handal ve Fenzel 2000' de yaptıkları araştırmaların sonuçlarına göre kişisel maneviyatın "yaşam doyumunu devam ettirmede kullanılan bir kaynak" olduğunu görmüşler ve bunu bireysel iyi oluşun stresi oluşturan etkilerden bağımsız olduğu şeklinde yorumlamışlardır. Vitale, (2001) çalışmasında, üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunu üzerinde dindarlığın olumlu etkiye sahip olduğunu

gözlemlemiştir. Mc Knight (2005)' de üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmaya göre maneviyatla ilgili çelişkili düşüncelere sahip olanların yaşam doyumunun düşük seviyede olduğunu saptamıştır. 2006 da ise Paolini, Yanez ve Kelly 'nin yaptıkları çalışmaya göre maddi imkânlar konusunda duydukları endişenin öğrencilerde kaygı ve yaşam doyumunu anlamlı derecede etkilediği görülmüştür.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6. 1. Sonuçlar

Bu araştırmadan çıkan sonuçlara göre;

1. Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkeni ve başarı alt puanı arasında anlamlı fark bulunmuştur. Kadın görsel sanatlar öğretmen adaylarının başatlık ve yaşam doyumu puan ortalaması erkek görsel sanatlar öğretmen adaylarının puanlarının ortalamasından yüksek çıkmıştır.
2. Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının başarı ilişkisi, özerklik, başatlık puanları psikolojik ihtiyaç toplam puanı ve yaşam doyumu toplam puanında, sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.
3. Görsel sanatlar öğretmenlerinin başarı, özerklik, başatlık ve psikolojik ihtiyaç toplam puanı arasında ana dal değişkenine göre anlamlı fark bulunmamıştır. Fakat yaşam doyumu puanı ile ana dal değişkeni arasında anlamlı bir farklılık vardır. Diğer ana dalları seçenlerin yaşam doyumu puan ortalaması (heykel ve baskı), Resim ve Grafik bölümünü seçenlere göre daha düşüktür.
4. Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının yaşadıkları yerle başarı, ilişki, başatlık alt ölçeği ve psikolojik İhtiyaç toplam puanı arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Büyük şehirde yaşayanların başarı, ilişki, başatlık, psikolojik ihtiyaç toplam puan ortalamaları, ilde yaşayanlara göre daha yüksek çıkmıştır.
5. Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının başarı, ilişki, başatlık alt puanları ve psikolojik ihtiyaç toplam puanları arasında yaşadıkları yere göre anlamlı fark bulunmamıştır. Görsel sanatlar öğretmen adaylarının ailelerinin ortalama aylık geliri dikkate alındığında özerklik alt ölçeği ve yaşam doyumu puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Gelir düzeyi arttıkça özerklik alt ölçeği ve yaşam doyumu puan ortalamalarının da arttığı saptanmıştır.
6. Görsel sanatlar öğretmen adaylarının aile yapısı değişkenine göre yaşam doyumu puanları ve psikolojik ihtiyaçları alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır.
7. Görsel sanatlar öğretmen adaylarının yaşam doyumu puanları ile psikolojik ihtiyaçları alt puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
8. Görsel Sanatlar öğretmenlerinin cinsiyet değişkeni ve başarı alt puanı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Başarı alt puanı için kadın öğretmenlerin puan

ortalaması erkek öğretmenlerden yüksek çıkmıştır. Kadın ve erkek öğretmenler arasında diğer değişkenlerle ilgili puanlarda anlamlı fark bulunmamıştır.

9. Görsel Sanatlar öğretmenlerinin cinsiyet değişkeni ve başarı alt puanı arasında anlamlı fark bulunmamıştır.
10. Görsel sanatlar öğretmenlerinin başarı, ilişki, başatlık, psikolojik ihtiyaç toplam, yaşam doyumu puanları arasında yaşadıkları yere göre anlamlı fark bulunmamıştır. Fakat yaşadıkları yere göre görsel sanatlar öğretmenlerinin özerklik alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Büyük şehirde yaşayanların özerklik puanlarının ilde yaşayanların puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.
11. Görsel sanatlar öğretmenlerinin başarı, ilişki, başatlık, özerklik, psikolojik ihtiyaç toplam puanı arasında aylık gelire göre anlamlı fark bulunmamıştır. Fakat aylık gelire göre Yaşam doyumu puanları arasında anlamlı farklılıklar vardır. Aylık gelir arttıkça yaşam doyumu puanları da artmaktadır.
12. Medeni durum ve başarı arasında anlamlı bir farklılığın bulunduğu görülmüştür. Bekâr olan görsel sanatlar öğretmenlerinin başarı puan ortalamaları evli olan görsel sanatlar öğretmenlerinden yüksek çıkmıştır.
13. Görsel sanatlar öğretmenleri ve görsel sanatlar öğretmen adaylarının yaş değişkenine göre yaşam doyumları puanları ve psikolojik ihtiyaçları alt puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık vardır. 30- 40 yaş aralığında olanların psikolojik ihtiyaçlar puan ortalamasının, başarı alt puanının ve ilişki alt puanının ortalamalarının diğer yaş aralıklarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.
14. Görsel sanatlar öğretmenlerinin ve Görsel sanatlar öğretmen adaylarının yaşam doyumları ve psikolojik ihtiyaçlarının arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

6. 2. Öneriler

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre Görsel Sanatlar Öğretmen adaylarının ve Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin psikolojik ihtiyaçlarının ve yaşam doyumlarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.

6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu çalışma eğitim fakültelerinde bulunan bütün branşlara uygulanıp bütün branşların yaşam doyumları ve psikolojik ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olunabilir ve bütün

öğretmenlikler için psikolojik ihtiyaç ve yaşam doyumlarının karşılanması açısından iyileştirme çalışmaları yapılabilir.

7. KAYNAKLAR

- Alakuş, A. O. ve Mercin, L. (Ed.). (2009). *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Arı, R. (2008). *Eğitim psikolojisi gelişim ve öğrenme* (4. baskı). Nobel Yayınları.
- Arık, İ. A. (1996). *Motivasyon ve heyecana giriş*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Arkonaç, S. A. (2005). *Psikoloji zihin süreçleri bilimi* (4. baskı). Alfa Yayınları.
- Arseven, A. D. (2001). *Alan araştırma yöntemi* (2. baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Artut, K. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri* (3. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Artut, K. (Ed.). (2010). *Güzel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri* (2. baskı) Akara: Anı Yayıncılık.
- Atalayer, F. (1994). *Görsel sanatlarda estetik iletişim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Atkinson R. L., Atkinson R. C. and Hilgard, E. R. (1983). *Psikolojiye giriş* (Y. Allogan, Çev.). Arkadaş Yayınları.
- Atkinson R. L., Atkinson R. C., Smith, E. E. and Bem. D. J. (1990). *Introduction to psychology* (10 th Ed.). San Diego, Harcourt Brace Jovanovich.
- Ayaydın, A. (2009). *Çoklu zekâ tabanlı görsel sanatlar eğitimi* (1. baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Aytaç, S. (2000). *İnsanı anlama çabası (psikolojiye giriş)*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Baymur, F. (1994). *Genel psikoloji* (11. baskı). İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Bayraktar, N. (Ed.). (2012). *Görsel eğitimde yaratıcılık ve temel tasarım* (1.basım). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bazin, G. (1998). *Sanat tarihi* (Ü. Vural & S. Hilav, Çev.) (1. Baskı). Sosyal Yayınlar
- Belinski, V. G. (2004). *Edebiyat, sanat, kültür, tarih, felsefe üzerine yazılar*. Evrensel Basım Yayın.
- Bernard, M. (2010). *Sanat, tasarım ve görsel kültür* (G. Korkmaz, Çev.). (1. basım). Ankara.

- Celep, C. (Ed). (2010). *Eğitim bilimine giriş* (3. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cenkseven, F. ve Akbaş, T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi, *Türk psikolojik danışma ve rehberlik dergisi*, 3, 27.
- Cüceloğlu, D. (2000). *İnsan ve davranışı* (10. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Chow, H. P. H. (2005). Life satisfaction among university students in a canadian prairiecity :a multivariate analysis. *Social Indicators Research*, 70, 139-150.
- Çellek, T. *Yaratıcılık ve eğitim sistemimizdeki boyutu*. Fotoğrafya, 16 http://www.fotoğrafya.gen.tr/TR,1374_16.html. adresinden 05. 03. 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Çepni, S. (2005). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (2. baskı) Trabzon.
- Çivitçi, A. (2012) Üniversite öğrencilerinde genel yaşam doyumu ve psikolojik ihtiyaçlar arasındaki ilişkiler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 321-336
- Dereli, C. (2005). *Cevat dereli*. Peramezat Müzayedecilik.
- Dewey, J. (2018) *Günümüzde eğitim* (B. Ata, T. Öztürk, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Diener, E. (1984). *Subjective well-being psychological bulletin*. 95 (3), 542-575.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55(1), 34-43.
- Diener, E. & Suh, E. (1997). Measuring quality of life: economic, social, and subjective indicators. *Social Indicators Research*, 40, 189–216.
- Diener, Ed, Suh, Mark, Lucas, Richard, E. (1999). Subjective well-being: three decade of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.
- Erkul, V. (1996). *Sanat ve insan* (1. baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ersoy, A. (2002). *Sanat kavramlarına giriş* (3. baskı). İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık.
- Etike, S. (2001). *Cumhuriyet dönemi resim eğitimi*. Ankara: Güldiken Yayınları.
- Eysenck, H. J. Arnold, W. and Meili.R. (Eds.). (1975.) *Encyclopedia of psychology* vol.1-2.Fontana- Collins.

- Fabricatore, A. N., Handal, P. J. and Fenzel, L. M. (2000). Personal spirituality as a moderator of the relationship between stressors and subjective well-being. *Journal of Psychology and Theology*, 2, 8.
- Feldman, J. M. (1972). Stimulus characteristics and subject prejudice as determinants of stereotype attribution. *Journal of Personality and Social Psychology*, 21(3), 333-340.
- Geen, R. G. (1995). *Human motivation* (1.title). Brooks /Cole Publishing Company A Division of Wardsworth, Inc.
- Geen, R. G. A (1982). *Social psychological approach* (1. title). America: Printed in the United States of America.
- Glasser, W. (2001). *Kişisel özgürlüğün psikolojisi seçim teorisi* (M. İzmirli, Çev.). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Glasser, W. (2006). *Başarısızlığın olmadığı okul* (K. Teksöz, Çev.). (2. baskı). Beyaz Yayınları.
- Glasser, W. (2016.). *Kaliteli eğitimde öğretmen* (U. Kaplan, Çev.). Beyaz Yayınları.
- Glasser, W. (1999.). *Okulda kaliteli eğitim* (U. Kaplan, Çev.). Beyaz Yayınları.
- Gombrich, E. H. (1976). *Sanatın öyküsü* (B. Cömert Çev.). İstanbul: Remzi Kitapevi,
- Gökaydın, N. (2010). *Eğitim temel sanat eğitimi sanat eğitimi öğretim sistemi ve bilgi kapsamı*, İstanbul: Bireysel ve Toplumsal Yaratıcılık Merkezi (BTYM).
- Gürer, L. (1992). *Görsel sanat eğitimi ve mekân-form* (1. baskı). İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
- Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, (1985). *Sanat üzerine*, Ankara: Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.
- Hökelekli, H. (2008). *Psikolojiye giriş* (1. baskı). İstanbul: Düşünce Kitapevi Yayınları.
- Işınsoy, E. (2012). *Bir ben vardır bende benden içeri*. Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- İbrahimgil, M. Z. (2008). *Sanat tarihi*. Ankara: Koza Yayınları.
- Kaptan, S. (1973). *Bilimsel araştırma teknikleri*, Ankara: Rehber Yayınevi.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, S. Ç. (1998). *Yaşlılarda yaşam doyumunu etkileyen etmenler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Katoğlu, M. (1974). *Cumhuriyet devrinde güzel sanatlar eğitimi ve sanat kurumları* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara

- Kehnemuyi, Z. (1995). *Çocuğun görsel sanat eğitimi* (1. baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları (YKY).
- Kınay, C. (1993). *Sanat tarihi rönesans' tan yüzyılımıza gelenekselden moderne* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kırıçoğlu, O. T. (2005). *Sanatta eğitim görmek öğrenmek yaratmak* (3.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Klee, P. (2010). *Bauhaus ders notları ve yazılar* (E. Özdil, Çev.). İstanbul: Hayalbaz Kitabevi.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kroll, L. H., R. B. S. (2000). *Need assesment of children and adolescents*. Child Psychology & Psychiatry Review.
- Mc Knight, D. (2005). *An investigation into the relationship between spirituality and life satisfaction* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). California State University, California.
- Moller, V. (1996). Life satisfaction and expectations for the future in sample of university students. A research note. *South African Journal of Sociology*, 27, 109-125.
- Morgan T. C. (1977). *Brief Introduction to psychology*. New York: Mc. Graw-Hill Book Company.
- Morris, C. G. (2002). *Psikolojiyi anlamak (psikolojiye giriş)* (H. B. Ayvaşık & M. Sayıl Çev. Ed.). (1. baskı). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Munn,L. N. (1958). *Psikoloji, insan intibakının esasları* (N. Tendar, Çev.). İstanbul: Maarif Basımevi.
- Murray, A. H. (1938). *Explorations in personality*. Newyork: Oxford University Press
- Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı. (2003). *Çağdaş Eğitim sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Kültür Merkezi Yayınları: 8, 21- 23.
- Özarpınar, Y. (2000). *Psikolojinin kavramsal yapısı*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Özalp, K., Özalp, T. (1992). *Atatürk' ten anılar*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özaydın, N. (2011). *Mesleki müzik eğitimi alan öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarının ve yaşam doyumlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Özdemir, M. Ç. (Ed.). (2011). *Eğitim bilimine giriş* (2. baskı). Pegem Akademi Yayınları.

- Özden Y. (2013). *Eğitimde yeni değerler, eğitimde yeni dönüşüm* (1. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özel, A. (2003). *Sanat ve Eğitim Üzerine*. İstanbul: Erdem Yayınları.
- Özmen, H. ve Ekiz, D. (Ed.). (2013). *Eğitim bilimine giriş* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Özsoy, V. ve Alakuş, A. O. (2009). *Görsel sanatlar eğitiminde özel eğitim yöntemleri* (1. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Özsoy, V. (2015). *Görsel sanatlar eğitimi* (3.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özsoy, V. (2000). *Yöntem ve teknikleriyle görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özsoy, V. (2007). *Görsel sanatlar eğitimi, resim iş eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri* (2. baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Panowsky, E. (1955). *Meaning in the visual arts*. USA: Doubleday Anchor Books Doubleday & Company, Inc. Garden City, N.Y.
- Paolini, L., Yanez, A. P. ve Kelly, W. E. (2006). An examination of worry and life satisfaction among college students. *Individual Differences Research*, 4, 331-339.
- Pavot, W., & Diener, E. (1993). The affective and cognitive context of self-reported measures of subjective well-being. *Social indicators research*, 28, 1–20.
- Petri, H. and Govern J. (2012). *Theory, research and cogne learning* (6th Ed.). Cengage Learning.
- Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye giriş* (1.basım). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Robinson, K. (2008). *Yaratıcılık aklın sınırlarını aşmak* (N. G. Koldaş, Çev.). Kitap Yayınevi.
- San, İ. (2008). *Sanat ve eğitim* (4. baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- San, İ. (2003). *Sanat eğitimi kuramları*. İstanbul: Ütopya Yayınları.
- Sayar K. Dinç M. (2009) *Psikolojiye giriş*. Dem Yayınları.
- Schultz, D. P. Schultz, S. E. (1997). *Theories of personality* (8th Edition). U.K. Brooks/Cole.
- Schultz, D. P. and Schultz, S. E. (2002). *Modern psikoloji tarihi* (Y. Aslay, Çev.). (2. baskı). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Sözen, M. U. T. (1986). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Şişman, A. (2010). *Sanata ve sanat kavramlarına giriş* (1. basım). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Tansuğ, S. (1999). *Çağdaş türk sanatı* (2. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tuzgöl, M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 132.
- Ünver, E. (2002). *Sanat eğitimi* (1.baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Vitale, M. G. (2001). *The relationship between religiosity and life satisfaction in university students as measured by social support* (Yayımlanmamış doktora tezi). Chicago School of Professional Psychology, Chicago.
- Weiten, W. (2001). *Psychology themes and variations*. Thomson Learning, inc.
- Wick, C. (Eds.). (1999). *Psychology*. Newyork: W.W. Norton & Company.
- Yetkin, S. K. (1945). *Sanat meseleleri* (1. baskı). İstanbul: Nebioğlu Yayınevi.
- Yılmaz, M. (2007). *Görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Yolcu, E. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri* (1. baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

8. EKLER

Ek 1. İzin Belgesi

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Sayı : 81576613/605.01/22512809

27.12.2017

Konu: Araştırma Uygulama İzni

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

- İlgi: a) Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 20/12/2017 tarihli ve 25919855/044/E.120 sayılı yazısı
b) Millî Eğitim Bakanlığının 22/08/2017 tarihli ve 35558626-10.06.01-E.12607291 (2017/25) sayılı genelgesi

İlgi (a) yazı ile Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mehpere ERDEM'in "Görsel Sanatlar Öğretmen Adaylarının ve Öğretmenlerinin Psikolojik İhtiyaçlarının ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi" konulu yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmış veri toplama araçlarının 81 ilde mevcut her tür ve derecedeki okullarda görev yapmakta olan görsel sanatlar öğretmenlerine uygulanmasına yönelik izin talebi Genel Müdürlüğümüz tarafından incelenmiştir.

Denetimi İl, İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen, uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan/elektronik ortama aktarılan veri toplama araçlarının eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmadan gönüllülük esas olmak üzere uygulanmasına ilgi (b) Genelge doğrultusunda izin verilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Bilal TIRNAKÇI
Bakan a.
Genel Müdür

Ek: Veri Toplama Araçları (2 Sayfa)

Emniyet Mahallesi Milas SokakNu:8 06560 Yenimahalle-ANKARA
Telefon No: (0 312) 296 94 00 Fax: (0 312) 213 61 36
E-Posta: yegitek@meb.gov.tr İnternet Adresi: http://yegitek.meb.gov.tr

Bilgi için: Şeyda KARABULUT
Öğretmen
Telefon No: (0 312) 296 95 82
Atilla DEMİRBAŞ
Koordinatör

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden c10f-a1ef-380c-86d0-b611 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu ve Yaşam Doyum Ölçeği1(Öğretmenler için)

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz?

1. Kız() 2. Erkek()

2. Görev yaptığınız okul?

1.()Ortaokul2.() Lise

3.Yaşınız:

4. Yaşam alanınız:

1. Köy () 2. Kasaba () 3. İlçe () 4. İl () 5. Büyükşehir ()

5. Ailenizin ortalama aylık geliri nedir?

1000 ye kadar () 2000 () 3000 () 4000 () 5000 ve üstü ()

6.Ailenizin yapısını tanımlar mısınız?

1. Çekirdek() 2.Geniş aile()

7. Medeni durumunuz?

1. Evli () 2. Bekâr ()

8.Mezun olduğunuz fakülteniz?

Aşağıda 5 ifade vardır. Bu ifadelerin size uygunluk derecesini belirlemek amacı ile 1' den 7'ye kadar seçenek sunulmuştur. Bu derecelendirilmiş seçeneklerden sizin için uygun olan derecelendirme numarasını ifadelerin aşağısında yer alan kutucukların üzerine 'x' koyarak belirtiniz. Cevaplandırmalarda lütfen açık ve dürüst olunuz. Yardımlarınız için teşekkürler.	1. Hiç uygun değil	2. Uygun değil	3. Biraz uygun değil	4. Ne uygun ne uygun değil	5. Biraz uygun	6. Uygun	7. Çok uygun
1.Yaşamın birçok yönüyle ideallerime yakıным.							
2.Yaşam koşullarım çok iyi.							
3.Yaşamımdan hoşnudum.							
4.Şu ana kadar istediğim şeyleri elde edebildim.							
5.Yeniden dünyaya gelseydim yaşamımda hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmedim.							

Bu anket "Görsel sanatlar öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin psikolojik ihtiyaçlarının ve yaşam doyumlarının incelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Veriler sadece bu tez çalışması için kullanılacaktır

Ek 3. Kişisel Bilgi Formu ve Yaşam Doymu Ölçeği 2 (Öğretmen Adayları için)

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz?

Kız() Erkek()

2. Okuduğunuz üniversitedeki sınıfınız?

1.Sınıf() 2. Sınıf() 3.Sınıf() 4.Sınıf()

3. Okuduğunuz üniversitede ana dalınız?

1.Resim() 2.Heykel() 3.Grafik() 4.Baskı()

4.Yaşınız:

5. Yaşam alanınız:

1. Köy() 2. Kasaba() 3.İlçe() 4. İl() 5. Büyükşehir ()

6. Ailenizin ortalama aylık geliri nedir?

750 TL ye kadar () 1000 () 1500 () 2000 () 2001 ve üstü ()

7.Ailenizin yapısını tanımlar mısınız?

Çekirdek () Geniş aile()

8.Mezun olacağınız fakülteniz?

Aşağıda 5 ifade vardır. Bu ifadelerin size uygunluk derecesini belirlemek amacı ile 1' den 7'ye kadar seçenek sunulmuştur. Bu derecelendirilmiş seçeneklerden sizin için uygun olan derecelendirme numarasını ifadelerin aşağısında yer alan kutucukların üzerine 'x' koyarak belirtiniz. Cevaplandırmalarda lütfen açık ve dürüst olunuz. Yardımlarınız için teşekkürler.	1.Hiç uygun değil	2. Uygun değil	3.Biraz uygun değil	4.Ne uygun ne uygun değil	5.Biraz uygun	6.Uygun	7.Çok uygun
1.Yaşamın birçok yönüyle ideallerime yakınım.							
2.Yaşam koşullarım çok iyi.							
3.Yaşamımdan hoşnudum.							
4.Şu ana kadar istediğim şeyleri elde edebildim.							
5.Yeniden dünyaya gelseydim yaşamımda hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.							

Bu anket "Görsel sanatlar öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin psikolojik ihtiyaçlarının ve yaşam doyumlarının incelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Veriler sadece bu tez çalışması için kullanılacaktır

Ek 4. İhtiyaçları Değerlendirme Anketi

Bu anket "Görsel sanatlar öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin psikolojik ihtiyaçlarının ve yaşam doyumlarının incelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Veriler sadece bu tez çalışması için kullanılacaktır

İHTİYAÇLARI DEĞERLENDİRME ANKETİ Lütfen aşağıdaki cümlelerin her birinin kendi yaşamınızla ne kadar ilgili olduğunu düşünerek dikkatlice okuyunuz ve sizin için ne kadar doğru (gerçek) olduğunu belirtiniz. Cevap vermek için aşağıdaki ölçeği kullanınız.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Verilen işte, elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. İnsanlarla konuşmak için çok zaman harcarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. Denetimin çok az olduğu bir meslekte çalışmak isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. Bir projede yetkili olmaktan zevk alırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. Ben çalışkan bir kişiyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. Ben hümanist(insanları düşünen)bir kişiyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7. Kendi kendime çalışma planı yapabileceğim bir iş isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8. Emir vermektense almayı tercih ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9. Benim için mümkün olan en iyi işi yapmak önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10. Seçme imkanım varsa, yalnız olmaktansa grup halinde çalışmayı tercih ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11. Kendi işimin patronu olmaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12. Grup liderliğinde aktif rol almaya çabalarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13. Kendimi olabileceğimin en iyisi olmaya zorlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14. Kendi işimi yapmayı tercih ederim ve diğerlerinin kendi işlerini yapmasına izin veririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15. Görev dağılımında kendi stratejimi kendim belirleyerek çalışmak isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16. Ben kendimi, diğerlerinin işlerini organize eden ve yöneten olarak buluyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17. İşteki geçmiş performansımı geliştirmek için çok sıkı çalışıyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18. Verilen bir işte yalnız çalışmak için, elimden gelenin en iyisini yaparım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19. Bir projede çalıştığımda, kendi patronum olmaya çabalarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20. Ben bir grup içerisinde çalıştığım zaman "grubu kontrol altında tutmaya" çabalarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Mehpare ERDEM 03.02.1987 tarihinde Konya'nın Karapınar ilçesinde doğdu. İlkokulu ve ortaokulu Konya'nın Ereğli ilçesinde Namık Kemal İlköğretim Okulunda okudu. Liseyi Kayseri'de Feyziye Memduh Güpgüpoğlu Anadolu Güzel Sanatlar Lisesinde okudu. Liseden sonra 2006-2009 tarihleri arasında Eskişehir' de Anadolu Üniversitesinde Resim İş Öğretmenliği Bölümünde okudu. 2009 yılında mezun oldu. 2011-2013 yılları arasında 2 yıl Van'ın Muradiye İlçesinde Alkasnak Ortaokulunda Görsel Sanatlar Öğretmeni olarak çalıştı. 2013-2017 Yılları arasında yine Van'ın Muradiye ilçesine bağlı Atsushi Miyazaki Ortaokulunda 4 yıl Görsel Sanatlar öğretmenliği yaptı. 2017-2019 yılları arasında Antalya'nın Kaş ilçesinde Sütleğen Köyü'nde Sütleğen YBO da Görsel Sanatlar Öğretmeni olarak görev yaptı ve halen Sütleğen YBO da Görsel Sanatlar öğretmenliğine devam etmektedir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : Sütleğen Köyü, Kaş / ANTALYA

E-Posta: erdem_sedef_33@hotmail.com

Telefon : 0507 956 76 30